

Det ensamkommande flyktingbarnet

- En kvalitativ studie kring HVB-personalens uppfattning och hantering av barnens psykosociala stödbehov

Av Sofie Abramsson

LUNDS UNIVERSITET
Socialhögskolan

Kandidatuppsats (SOPA63)
HT 14

Handledare: Helena Hansson

Abstract

Author: Sofie Abramsson

Title: The unaccompanied refugee child - A qualitative study of HVB-staff's perception and management of children's psychosocial support needs

Supervisor: Helena Hansson

Assessor: Weddig Runquist

In 2014 there were 81,301 applications for asylum to the Immigration Office, where 7049 of them were unaccompanied minors. In Sweden, unaccompanied refugee children who are 15 years of age or older are placed at HVB homes. At these HVB homes it is the staff who has daily contact with the children. My study has had the purpose to examine and analyze what kind of psychosocial needs the staff at HVB homes for unaccompanied refugee children see, and how psychosocial support is a part of everyday work. My study has been based on two theories, Antonovsky's theory of KASAM and Maslow's motivation theory. I have used the method qualitative semi-structured interview, and I have interviewed five staff who work at HVB homes for unaccompanied refugee children. In the analysis referenced the respondents that it is individual how the children feel and that many children have a need for support, for example psychological support. The accommodation staff try to create a sense of security and can offer to go away and talk when a child feels bad. The respondents list social relationships to other children at the HVB home, recreational activities and interaction with other organizations as important. To conclude it would be interesting to do further research about what the unaccompanied refugee children themselves express about their need for support.

Keywords: Unaccompanied children, refugee, psychosocial health

Förord

Det har varit stort, omtumlande och positivt att skriva denna kandidatuppsats själv. Men även då jag skrivit uppsatsen själv så finns det många personer runtomkring som har bidragit till att göra denna kandidatuppsats möjlig. Till och börja med vill jag tacka HVB-personalen som har ställt upp på intervju med mig och som delat med sig av sina erfarenheter av att arbeta med ensamkommande flyktingbarn. Tack vare er har jag fått med mig mycket intressant information!

Då detta uppsatsskrivande har tagit mycket energi och tid så vill jag även tacka mina nära och kära som ställt upp och peppat mig igenom denna process. Ett extra stort tack till mina uppsatsskrivarvänner som jag tillsammans med har kunnat skratta, diskutera och spåna idéer kring denna uppsats. Tack vare er har denna process blivit mycket mer intressant och rolig!

Jag vill även tacka min handledare Helena Hansson för all din peppning, konstruktiva kritik och positiva energi som du har tillfört mitt arbete med min kandidatuppsats.

Innehållsförteckning

Abstract	0
Förord	2
1. Inledning	5
1.1 Problemformulering	5
1.2 Syfte	7
1.3 Frågeställningar	7
1.4 Tidigare forskning	7
2. Om ensamkommande flyktingbarn	10
2.1 Vilka tillhör gruppen?	10
2.2 Flyktingars situation	10
2.3 Ensamkommande flyktingbarns psykosociala hälsa	11
2.4 Barnens rättigheter	12
2.5 Kommunernas ansvar	12
2.6 Röster från ensamkommande barn	13
3. Teoretiska utgångspunkter	14
3.1 KASAM – känslan av sammanhang	14
3.2 Maslows motivationsteori - behovspyramiden	16
4. Metod och metodologiska överväganden	18
4.1 Val av metod	18
4.2 Metodens förtjänster och begränsningar	18
4.2.1 Förtjänster	18
4.2.2 Begränsningar	19
4.3 Urvalsprocess	19
4.4 Genomförande av intervjuer	20
4.5 Bearbetning och analys	20
4.6 Undersökningens tillförlitlighet	21
4.7 Forskningsetiska överväganden	22
5. Resultat och analys	24
5.1 Beskrivning av respondenterna	24
5.2 Personalens beskrivning av de ensamkommande flyktingbarnens mående på boendet	25
5.2.1 Betydelsen för i vilken fas barnen befinner sig	25
5.2.2 Respondenter som upplevde ungdomarnas mående som bra	27

5.3 Behovet av professionellt psykosocialt stöd – vad erbjuds de ensamkommande flyktingbarnen?.....	27
5.3.1 Vilket typ av stöd saknas enligt respondenterna?	28
5.4 Personalens vardagliga stöd till ungdomarna på boendet	30
5.4.1 HVB-personalens trygghetsskapande på boendet	31
5.5 Centrala relationer som respondenterna belyser	32
5.5.1 Ungdomarnas sociala relationer på boendet.....	32
5.5.2 Ungdomarnas fritidsaktiviteter	34
5.5.3 Ungdomarnas kontakt med anhöriga i hemlandet	35
5.6 Samverkan inom HVB-hemmen samt med övriga centrala organisationer som respondenterna belyser	35
6. Avslutande diskussion	38
Referenser.....	40
Bilaga 1: Begreppsdefinitioner.....	43
Bilaga 2: Intervjuguide.....	45
Bilaga 3: Informationsbrev.....	47

1. Inledning

(...) det är helt vanliga killar detta som är i tonåren med allt vad det innebär, sen har de ytterligare grejer med sig och de har ingen familj här. - ”Lucas”

Mitt intresse för ensamkommande flyktingbarn och deras situation väcktes under min praktikperiod som jag spenderade på socialtjänstens avdelning för barn, unga och familj. Där fick jag vid flera tillfällen möta ensamkommande flyktingbarn i de utredningar som gjordes kring deras placering. I mötet med barnen fick jag en inblick i deras historier från livet i hemlandet samt resan till Sverige. Min upplevelse var att många av barnen bar på tunga, känslomässiga händelser som påverkade dem i det vardagliga livet, men som de sällan talar om. De ensamkommande flyktingbarnen bodde alla på hem för vård och boende (HVB-hem) där jag upplevde att ett stort fokus låg på barnens skolgång och fritidsaktiviteter. Jag blev då intresserad av hur personalen på HVB-hemmen arbetade med andra delar angående barnen än skolgång och fritidsaktiviteter, där jag framförallt reflekterade över barnens psykosociala hälsa. På HVB-hemmen är det personalen som varje dag möter de ensamkommande flyktingbarnen, och därför tänker jag att de kanske ser vissa behov och andra delar hos barnen som andra personer vid enstaka möten riskerar att missa.

1.1 Problemformulering

Enligt migrationsverket har det under år 2014 kommit in totalt 7049 ansökningar om asyl från ensamkommande flyktingbarn, det är en ökning från 3852 stycken, dvs. en ökning med ca 83%, jämfört med året innan (Migrationsverket 2014). Som ensamkommande flyktingbarn är man särskilt utsatt och befinner sig i en påfrestande situation. Barnen kan ha flytt från sitt hemland med okända smugglare, har skiljts från sin familj samt hamnat i en asylsökandefas med oviss utgång i ett nytt land. Många av barnen känner av stress och oro vilket ger ett behov av stöd på många olika plan (Hessle, 2009). En definition av ensamkommande flyktingbarn är personer som är under 18 år och som kommer ensamma till ett land för att söka asyl (Stretmo, 2014). Övriga begrepp som jag kommer belysa i min kandidatuppsats förklaras i en begreppsdefinition (se bilaga 1).

I FN:s barnkonvention (1989), som innefattar de mänskliga rättigheterna för barn, står det bland annat att alla barn har rätt till liv och utveckling samt att barnets bästa ska beaktas i alla beslut som rör barnet. Detta gäller även de barn som kommer som flyktingar till ett land. Behöver barnet psykosocialt stöd för sin utveckling är det en mänsklig rättighet att barnet ska

få det. Med psykosocial hälsa menas här samspelet mellan psyke och social miljö under individens utveckling (Swahn, 1988).

I Sverige är det idag kommunerna som ansvarar för de ensamkommande barnens mottagande, omsorg och boende (Migrationsverket, 2014). I många kommuner sker placeringar av barn på HVB-hem. Det är HVB-personalen som har den dagliga och mest kontinuerliga kontakten med de ensamkommande flyktingbarnen. Enligt Socialstyrelsen (2012) har HVB-hem kravet att göra upp en behandlingsplan, vilket dock inte gäller de HVB-hem som tar emot ensamkommande flyktingbarn. Däremot ska de HVB-hemmen enligt SOU systematiskt planera för individuella hjälp- och stödsatser samt följa upp dem. Socialstyrelsen (2012) skriver att alla barn och unga, oavsett boendeform har rätt att vara delaktig i samt få information om hur deras vård och omsorg planeras och följs upp.

Intresseorganisationen Sveriges kommuner och landsting (SKL 2014) hävdar att ett av de områden som de identifierat behöver förbättras är att det behövs mer kunskap i kommunerna kring de ensamkommande barnens särskilda behov. På HVB-hemmen i kommunerna är det personalen som möter barnen/ungdomarna i vardagen och som måste hantera situationer som dyker upp. Därför blir deras arbete med de ensamkommande flyktingbarnen viktigt. SKL (2014) belyser även att ungdomarna ofta inte ville visa för personalen när de mådde dåligt och de säger då att allt är bra. Att visa ångslan och oro var känsligt och kändes lite skamligt för barnen.

Forskning (Batista, Wiese & Burhorst, 2007) om asylsökandes psykiska mående visar att ensamkommande barns psykiska symtom är betydligt fler än för de barnen som anländer med sin familj. Förekomsten av en förälder har i forskningen visats vara en viktig skyddsfaktor för barnen mot stressreaktioner i negativa situationer. Även i Hessles (2009) avhandling har föräldrarna visat sig vara viktiga för barnen. I hennes studie har de ensamkommande flyktingbarnens kontakt och band med ursprungsfamiljen i hemlandet visat sig vara en viktig del för barnens vardagliga livskvalité. I Hessles (2009) studie nämns förutom detta andra roller som varit viktiga på barnens väg till socialisering och etablering i Sverige. Dessa roller kan exempelvis vara den bekräftande och stödjande personalen på boendet eller stödjande psykologer och terapeuter i behandlingssammanhang (Hessle, 2009).

I studier som gjorts kring de ensamkommande barnen har det markerats ett behov av psykosocialt stöd. Hessles (2009) avhandling visar på de positiva aspekterna med tidiga

behandlingsinsatser för barnens symptom och problem. I studien fick barnen möjlighet, via hälsoundersökningar, till ett psykosocialt stöd och barnen har på en tioårsperiod etablerat sig gynnsamt i Sverige. Sociala kontakter med andra människor i samma situation samt med släktingar från hemlandet har i etableringen visats vara viktiga (Hessle, 2009). Även i forskningen gjord av Batista, Wiese & Burhorst (2007) belyses vikten av en tidig behandling för ensamkommande flyktingbarns psykiska hälsa. Behandlingen kan enligt forskningen hjälpa barnen att anpassa sig till det nya samhället som de kommit till (Batista, Wiese & Burhorst, 2007).

Antalet ensamkommande flyktingbarn har ökat under de senaste åren, vilket gör kunskapen om deras behov av psykosocialt stöd relevant för socialt arbete. För att nå positiva effekter av en tidig psykosocial behandling, krävs att behovet syns och uppfattas av omgivningen. Skulle inte omgivningen uppfatta något behov av psykosocialt stöd finns risken att barnet inte får någon behandling. HVB-personalens nära och kontunerliga kontakt med de ensamkommande flyktingbarnen blir därmed en viktig del i att upptäcka behovet av stöd, vilket även gör personalens uppfattningar intressant att studera. Det saknas vidare en fördjupad kunskap kring HVB-personalens vardagliga hantering kring de ensamkommande flyktingbarnens psykosociala behov. Därmed kommer jag i denna kandidatuppsats studera och analysera HVB-personalens vardagliga arbete med ensamkommande flyktingbarns psykosociala hälsa utifrån den situation som barnen befinner sig i.

1.2 Syfte

Syftet med den aktuella studien är att undersöka och analysera vad personalen på HVB-hem för ensamkommande flyktingbarn uppfattar för psykosociala behov hos barnen, samt hur det psykosociala stödet är en del i det vardagliga arbetet.

1.3 Frågeställningar

- Hur uppfattar HVB-personalen barnens behov av psykosocialt stöd?
- På vilka sätt tillgodoses detta eventuella behov inom HVB-hemmet?
- Vilka samarbetsmöjligheter finns kring barnen med övriga samhällsorgan och vad utgör dessa för möjligheter respektive svårigheter enligt HVB-personalen?

1.4 Tidigare forskning

I mitt sökande efter tidigare forskning har jag använt mig av det engelska uttrycket *unaccompanied children* och *psychosocial health*. Jag använde mig av sökmotorer såsom

LUB-search och Libris som är de sökmotorer jag tillgång till via Lunds Universitet, samt Google som är en stor söktjänst vilken ger möjlighet till ett brett urvalsmaterial. Jag har i detta forskningsavsnitt valt att fokusera på hur ensamkommande flyktingbarnen framställs, hur barnen själva uttrycker sin situation, hur barnens hälsa ser ut samt vilket stödbehov som framkommit vara viktigt.

Live Stretmos (2014) avhandling belyser hur ensamkommande flyktingbarn som grupp konstrueras, framställs och styrs i Sverige och i Norge. Forskningen analyserar hur media, den nationella politiken och vårdpersonal berättar om sitt arbete med ensamkommande barn och ungdomar i både Sverige och Norge. I avhandlingen framställs det att ensamkommande flyktingbarn kan porträtteras både som offer eller som taktiska migranter. De ensamkommande flyktingbarnen kan i vissa sammanhang ses som passiva och sårbara och konstrueras utefter att de är utsatta för ohälsa på grund av flyktrauman och separationer. Barnen kan även kategoriseras som ”placerade barn i övrigt” eller som ”invandrare” och kan då ses som antingen utåtagerande och problematiska individer eller som lätthanterliga, tacksamma och väluppfostrade (Stretmo, 2014).

I Ulrika Wernesjös (2014) studie belyses vad de ensamkommande flyktingbarnen själva ger för uttryck kring sin situation. Wernesjö (2014) utgår i denna avhandling från barnens syn på bland annat boendet, sin situation och sitt mående. Det framkommer att de ensamkommande flyktingbarnen ofta får en känsla av tillit på gruppboendena när de skapar relationer till andra personer i samma situation. Gruppboendet kan därmed bli ett ställe där barnet känner sig hemma via de sociala relationerna till de andra barnen (Wernesjö, 2014). Skulle inte ensamkommande flyktingbarn få det stöd och hjälp från samhället som de behöver finns det en risk att de skulle kunna känna ett utanförskap både i att ha skilts från sina föräldrar samt till det svenska samhället. I avhandlingen framkommer det att relationen till andra ensamkommande flyktingbarn är viktig, där de kan dela sina erfarenheter av att vara nyanländ i Sverige (Wernesjö, 2014).

En internationellt vetenskaplig studie gjord av Ketil Eide och Anders Hjelm (2013) belyser hur de ensamkommande barnen ofta vill behandlas som normala barn och ungdomar. Trots den utsatta position som barnen befinner sig i så kan barnen må bra och få ett bra liv i det nya landet. Önskemål finns hos barnen att få stabila, långsiktiga bostäder samt en tydlig nyckelperson som kan hjälpa dem att navigera dem igenom olika samhällsliga faciliteter, som till exempel inom hälsa och utbildning. Vård och utbildning som ges under det första året i det

nya landet kan hjälpa barnen att skapa en positiv framtid. De ensamkommande barnen efterfrågar också att ha en ansvarig vuxen i deras liv som tar sig an rollen som en ställföreträdare istället för föräldern och vårdgivaren. Eide och Hejlm (2013) skriver även i sin artikel att det finns anledning att tro att vad som gäller för barn och ungdomar i allmänhet också gäller ensamkommande flyktingbarn (Eide & Hjelm, 2013).

I Mels, Derluyn och Broekaerts (2008) internationella forskning belyses vikten av ett socialt sällskap för de asylsökande ensamkommande flyktingbarnen. Sällskapet ökar barnens möjlighet att hantera stress. Forskningen baseras på intervjuer efter ett avslutat socialt stödinstrument i Belgien, där fokus legat på att undersöka de viktigaste effekterna av socialt stöd. I studien belyses att psykosocialt välbefinnande bör prioriteras i asylsystemet, då tillhandahållandet av det sociala stödet hade kunnat öka de ensamkommande flyktingbarnens välbefinnande. De ensamkommande flyktingbarnens psykiska hälsa har en stor potential att vara god via de psykosociala relationerna från anställda på boenden samt samhällets behandling. De anställda på boendena beskrevs i denna studie vara de närmaste och viktigaste personerna som ger känslomässigt stöd till flyktingbarnen. Både skolan och fritidsaktiviteter är också tillfällen för socialt sällskap av både andra flyktingar samt individer födda i landet. Den sociala funktionen, främst via etniska gemenskaper beskrivs i studien ha en viktig roll för de ensamkommande flyktingbarnen att hantera den påfrestande situationen som de befinner sig i (Mels, Derluyn & Broekaerts, 2008).

Ytterligare en internationell forskning i form av en studie, gjord i Nederländerna av Elizabeth Batista, Pinto Wiese och Ingrid Burhorst (2007), handlar om psykiska hälsan hos asylsökande flyktingbarn och ensamkommande barn. I studien har de flesta av barnen och ungdomarna varit med om ett stort antal och olika traumatiska händelser i sina ursprungsländer. Det görs en jämförelse i bland annat psykiska problem hos asylsökande- och flyktingbarn/ungdomar beroende på om de är ensamkommande eller om de kommit till landet med sin familj. I studien kom de fram till att de psykiska symtomen är betydligt fler för de ensamkommande barnen/ungdomarna än för de som anländer med sin familj. En förekomst av förälder är en viktig skyddsfaktor för barnen mot stressreaktioner i negativa situationer. Därför kan även placering i familjehem eller en stödkontakt och samverkan med föräldrarna vara gynnsam för barnen/ungdomarna. I artikeln belyser de även vikten för asylsökande att tidigt få behandling för den psykiska hälsan, som kan hjälpa dem att anpassa sig till det nya samhället som de kommit till (Batista, Wiese & Burhorst, 2007).

2. Om ensamkommande flyktingbarn

I detta bakgrundavsnitt kommer jag ge en inblick i de ensamkommande flyktingbarnens situation för att sedan kunna referera detta till personalens uppfattningar om barnens psykosociala stödbehov i resultat- och analysavsnittet. För att beskriva situationen har jag valt att belysa vilka som tillhör gruppen, beslut i EU-domstolen som påverkar barnens möjligheter att ansöka om asyl i Sverige samt hur flyktingars situation ser ut i allmänhet. Jag kommer att lyfta upp de ensamkommande flyktingbarnens psykosociala hälsa och vad barnen själva uttryckt vara viktigt utifrån sin situation. För att ge överblick kring vilka rättigheter till stöd de ensamkommande flyktingbarnen har kommer jag lyfta upp barnkonventionen, samt ta upp vilket ansvar varje kommun har för barnen.

2.1 Vilka tillhör gruppen?

Till Sverige har det år 2014 kommit in 81 301 ansökningar om asyl till migrationsverket, där 7 049 av dem är ensamkommande barn. Migrationsverkets precisering av ensamkommande flyktingbarn är en person som är under 18 år, som kommit till Sverige och sökt asyl utan sina föräldrar eller någon annan vårdnadshavare (Migrationsverket, 2014).

Den 6 juni 2013 tog EU-domstolen ett beslut (mål C-648/11) som innebar att ensamkommande flyktingbarn med öppna asyl-ärenden i fler än ett medlemsland i EU ska prövas i det medlemsland som barnet befinner sig i. Detta bidrar till att barnen kan söka asyl i flera EU-länder så länge inte ett medlemsland har fattat beslut i ärendet. Innan detta beslut togs har flyktingbarnen enligt Dublinförordningen endast haft rätt att få sitt ärende prövat i det första medlemsland i EU där de har lämnat in en asylansökan. Med detta nya beslut får barnen möjlighet att ansöka om asyl i fler än ett EU-land, vilket gör att fler barn också kan söka asyl i Sverige. (Migrationsverket, 2014).

2.2 Flyktingars situation

Den situation som flyktingar befinner sig i kan vara påfrestande då flera stressfaktorer kan staplas på varandra och förstärkas. Enligt Angel och Hern (2004) kan individuella stressfaktorer exempelvis vara invandringskris såsom erfarenheter av krig och förföljelser. Dessutom kan de nya sociala nätverken skilja sig från hur det såg ut i hemlandet. På de placeringar där flyktingarna bor hänvisar Angel och Hern (2004) till att flyktingarna lever ihop med individer som de själva inte haft möjligheten att välja. De skriver att de sociala nätverk som skapas på boendena kan vara av dålig kvalitet, då boendet innefattar många olika

människor under samma tak som är under stor press. Detta kan bidra till att destruktiva mönster uppstår, såsom exempelvis etniska konflikter. Angel och Hern (2004) hänvisar vidare till att nyanlända flyktingar inte har lika stor möjlighet, som många andra människor i det svenska samhället, att bestämma över sitt eget liv, då det bestäms utifrån olika regler och bestämmelser. De skriver att allt detta bidrar till att det för de nyanlända flyktingarna kan upplevas som en påfrestande situation.

I det psykosociala arbetet finns det enligt Angel och Hern (2004) möjlighet att antingen satsa resurserna på en mindre del av flyktingarna som löper en särskild risk att må dåligt, vilket leder till mycket stöd för några. Eller så ges alla nyanlända flyktingar möjlighet till psykosocialt stöd, vilket ger lite stöd till alla (Angel & Hern, 2004).

2.3 Ensamkommande flyktingbarns psykosociala hälsa

I socialt arbete och i behandlingssammanhang används termen psykosocialt synsätt för att betona att man måste uppmärksamma både personens egen natur, samt det sociala kontaktnätet runtomkring såsom familjen och/eller samhället, för att förstå en klient (Nationalencyklopedin, 2015).

Bland ensamkommande flyktingbarn är psykiska symtom vanliga enligt dr Björn Axel Johansson (2009) som är överläkare på akutvårdsavdelningen, barn- och ungdomspsykiatriska kliniken. Johansson (2009) skriver att trauman som skett både före och efter flykten har stor inverkan på individens fortsatta psykiska hälsa. Förlust av förälder genom våldsam död, krigsupplevelser och kvarlämnade av syskon kan vara exempel på trauman före flykten. Medan isolering, oklar asylprocess och språk- och bostadsproblem kan vara exempel på traumatiska faktorer efter flykten. För de ensamkommande flyktingbarnen bidrar detta till en stor risk att utveckla psykiska symtom, såsom depression eller PTSD. Den oklara asylprocessen kan vara påfrestande, men även ett beslut om PUT för ett traumatiserat ensamkommande barn kan i vissa fall utlösa psykiatriska komplikationer (ibid).

Hessles (2009) studie har visat att barn som kommer ensamma till ett land uppvisar den första tiden ofta en ensamhet, ovisshet, oro, traumatiserade erfarenheter och längtan efter familjen. I undersökningen bedömdes även över hälften av barnen att vara i behov av behandlingsinsatser eller stöd på grund av nedstämdhet, oro, PTSD eller aggressivitet. På barnens väg till en etablering och socialisering i Sverige kan det enligt studien vara viktigt med olika stöttande roller. Dessa roller kan bland annat vara engagerade lärare under

skoltiden, stödjande och bekräftande personal på boendet, engagerade ledare i idrottsammanhang eller stödjande terapeuter och psykologer i behandlingssammanhang (Hessle, 2009).

2.4 Barnens rättigheter

Barnens mänskliga rättigheter styrs av barnkonventionen (1989) som är ett rättsligt bindande internationellt avtal. Det slår fast vid att barnen inte är föräldrars eller andra vuxnas ägodelar utan är individer med egna rättigheter. Sverige har inte överfört barnkonventionen som lag, men Sverige har skrivit under barnkonventionen vilket gör att konventionen ändå ska beaktas i landet.

Barnkonventionen innefattar även flyktingbarn och när den skrevs uppmärksammades deras utsatta situation. De ensamkommande flyktingbarnen som berörs i min kandidatuppsats innefattas därmed av barnkonventionen. De rättigheter som de ensamkommande flyktingbarnen har påverkar hur deras mottagande i Sverige ser ut, vilket gör dem viktiga att belysa. Många av barnkonventionens artiklar är tillämpliga i flyktingarbetet. Exempelvis handlar artikel 3 om barnets bästa och att det alltid ska vara en grundprincip för myndigheters åtgärder som rör barn. Denna princip ska bidra till att alla myndigheter, såsom socialtjänsten och Migrationsverket alltid ska verka för flyktingbarnens bästa i alla åtgärder och beslut. Artikel 22 i barnkonventionen verkar för det skydd som flyktingbarn har rätt till, där ensamma flyktingbarn ska få samma skydd såsom vilket annat barn som berövats sin familjemiljö, vilket exempelvis kan vara ett tryggt HVB-hem (Angel & Hern, 2004).

Utöver detta finns det två artiklar i barnkonventionen som belyser varje barns rätt till vård för sitt mående, rörande både det fysiska samt psykiska måendet. Artikel 24 klarlägger att det är varje stats ansvar att ge bästa möjliga hälso- och sjukvård till barnet. Samt artikel 39 som beskriver att staten ska vidta alla lämpliga åtgärder för att främja psykisk och fysisk rehabilitering. Artikeln uppmärksammar behoven hos de barn som upplevt väpnade konflikter eller andra former av utnyttjande eller övergrepp (Angel & Hern, 2004).

2.5 Kommunernas ansvar

Idag är det kommunerna som ansvarar för de ensamkommande barnens mottagande, omsorg och boende, efter anvisningar från Migrationsverket. Kommunerna måste, förutom ansvara för omsorg och boende, utreda barnets behov, besluta om en god man/särskilt förordnad vårdnadshavare och se till att barnet får tillgång till skolundervisning. (Migrationsverket,

2014). I kommunerna har socialtjänsten sedan ansvaret för att de ensamkommande flyktingbarnen får den omvårdnad och det stöd som de är i behov av. Detta innefattar bland annat att ordna ett lämpligt boende för barnet (IVO, 2014). Sveriges kommuner och landsting (SKL) (2014) skriver att ensamkommande barn och ungas rätt till stöd från socialtjänsten är densamma som för alla andra barn i Sverige. I kommunerna är det främst ensamkommande ungdomar äldre än 15 år som placeras på HVB-hem (Stretmo, 2014).

SKL(2014) har haft flera projekt kring ensamkommande flyktingbarn i kommunerna, där det gemensamma målet har varit att höja kvalitén och förbättra mottagandet. Efter projektet noterades flera förbättringsområden där det bland annat innefattades att det i kommunerna behövs mer kunskap kring de ensamkommande barnens särskilda behov, samt att ansvarsfördelningen av uppgifter mellan olika aktörer i mottagandet behövde förtydligas. I ansvarsfördelningen var det inte alltid självklart för ungdomen vem som skulle göra vad, vilket innebar att ungdomen riskerade att inte få den hjälp som behövdes i en specifik situation. Enligt SKL (2014) gav detta skäl till att skapa tydligare vägar för ett samarbete där det är tydligt vilka aktörer som har ansvar för vad.

2.6 Röster från ensamkommande barn

I projekten har SKL (2014) även intervjuat ensamkommande barn där det framkommer att barnen upplever boendet som en trygg plats och att de upplevde det som ett hem. Rapporten visade på att personalen och samarbetet i arbetsgruppen var viktigt för verksamheten, då personalen ansågs sätta ramarna. Verksamheten påverkades även av antalet ungdomar, vilka de var samt hur de mådde och fungerade tillsammans. Angående måendet så upplevde flera av ungdomarna i SKL:s (2014) projekt att de inte ville visa för personalen när de mådde dåligt och sa då istället att allt var bra. Att visa ängslan och oro kändes känsligt och lite skamligt. Det framkommer även i rapporten att en rädsla fanns hos ungdomarna för att situationen skulle bli allt för personlig genom att prata med personalen på boendet, och att det skulle kännas pinsamt efteråt. Trots att det kändes känsligt att prata med personalen på boendet om personliga problem så framkommer det i SKL:s (2014) projekt att ungdomarna visste vart de skulle vända sig för att få hjälp att slussas vidare om de behövde behandlingsstöd. Rapporten visar på att barnen upplever att boendepersonalen alltid finns till hands, trots att en del valde att undvika samtalsämnen av allt för personlig karaktär såsom psykisk ohälsa. I projektet framkom det även att tiden i avvaktan på ett beslut om PUT var fylld av rädsla och ängslan och ungdomarna bara ville att tiden skulle gå så fort som möjligt.

3. Teoretiska utgångspunkter

För att analysera mitt material har jag i min studie använt mig av två teorier. Det är dels Aaron Antonovskys teori om KASAM, samt Abraham Maslows teori om motivation. Mitt val av teori har utgångspunkt i det som HVB-personalen uttryckt kring de ensamkommande flyktingbarnens situation. Jag är medveten om att det kan bli problematiskt att teorierna är kopplade till personalens uppfattning om de ensamkommande flyktingbarnens situation och inte direkt till vad barnen själva uttrycker. Min studie har haft fokus på barnens behov samt grundläggande delar som är viktiga i deras vardag. KASAM-teorin beskriver olika komponenter som är viktiga för individens välmående och Maslows teori refererar till individens olika behovssteg, vilket gör dem relevanta till min empiri.

3.1 KASAM – känslan av sammanhang

Begreppet ”Känslan av sammanhang” (KASAM) myntades av Aaron Antonovsky, som var Kunin-Lunenfeld-professor i medicinsk sociologi. År 1970 höll Antonovsky på att analysera resultat från en undersökning av israeliska kvinnor. I undersökningen hade de bland annat ställt frågan om kvinnorna hade varit i koncentrationsläger, där de sedan jämförde den psykiska hälsan hos den gruppen som överlevt koncentrationslägret med en kontrollgrupp. Antonovsky (1991) blev intresserad av att vissa överlevande från koncentrationslägret bedömdes vara vid god psykisk hälsa, trots den ofattbara skräck de gått igenom under flera år. Detta gjorde att han fortsatte sina studier kring hur individer kan gå igenom traumatiska livsöden men fortfarande kan komma ur det med en god psykisk hälsa. Utifrån dessa fortsatta studier myntade Aaron Antonovsky (1991) tillslut begreppet KASAM. KASAM beskrivs enligt Antonovsky i grunden som ett kognitivt begrepp.

Inom begreppet KASAM finns tre centrala komponenter, *begriplighet*, *hanterbarhet* och *meningsfullhet*, där de alla kan ligga på antingen hög eller låg nivå. *Begriplighet* handlar om i vilken utsträckning individen förstår sig på inre och yttre stressorer, att informationen tolkas som sammanhängande, gripbar, strukturerad och tydlig istället för oförklarlig, slumpmässig och oväntad. *Hanterbarhet* handlar om hur individens resurser, såsom exempelvis vänner, familj, religionen, historien eller läkaren, kan vara till förfogande och möta de krav som ställs i en krissituation. Om individen känner att hen kan räkna med sina resurser och litar på dem, skapar det en högre känsla av hanterbarhet. *Meningsfullhet* handlar om ifall individen har någonting i sitt liv som betyder mycket för hen, om livet har en känslomässig innebörd. Att

känna en meningsfullhet kan bidra till att det känns värt att investera energi i åtminstone en del av de problem och krav som livet ställer en inför. Antonovsky sammanfattande definition av begreppet KASAM:

Känslan av sammanhang är en global hållning som uttrycker i vilken utsträckning man har en genomträngande och varaktig men dynamisk känsla av tillit till att (1) de stimuli som härrör från ens inre och yttre värld under livets gång är strukturerade, förutsägbara och begripliga, (2) de resurser som krävs för att man skall kunna möta de krav som dessa stimuli ställer på en finns tillgängliga, och (3) dessa krav är utmaningar, värda investering och engagemang. (Antonovsky, 1991 sid 41)

Trots att alla komponenterna i KASAM är nödvändiga så är de enligt Antonovsky (1991) mer eller mindre centrala. Meningsfullhet anses vara den viktigaste komponenten. Om inte meningsfullhet finns så blir varken en hög nivå av hanterbarhet eller begriplighet särskilt långvarigt. Efter meningsfullheten kommer begripligheten som den näst viktigaste, då en hög hanterbarhet enligt Antonovsky (1991) förutsätter en förståelse (begriplighet). Om människan däremot inte känner att det finns resurser till förfogande runtomkring, dvs. hanterbarhet, så avtar också meningsfullheten och människans strävan efter att hantera situationen blir svagare. Därmed är alltså en framgångsrik problemhantering beroende av KASAM i sin helhet (Antonovsky, 1991).

Allt i livet behöver däremot inte vara meningsfullt, begripligt och hanterbart för att en människa ska uppnå ett starkt KASAM. Antonovsky (1991) skriver att människan sätter upp olika gränser, där människan innanför dessa gränser kan känna ett starkt KASAM. Medan det som pågår utanför dessa gränser inte alltid behöver vara sammanhängande eller begripligt exempelvis och är inte heller viktigt för individen. Dessa gränser kan vara både snäva och vida, där det är olika för olika individer. Människan behöver därmed inte alltid exempelvis vara aktiv i landets politik, tillhöra någon religion eller ha några större kognitiva färdigheter, då individen kan ha ett starkt KASAM ändå. Det som är avgörande för om en individ upplever ett starkt KASAM är om det finns livssektorer inom dessa gränser som individen själv upplever som viktiga, samt om dessa livssektorer upplevs som hanterbara, begripliga och meningsfulla.

3.2 Maslows motivationsteori - behovspyramiden

Grundare av motivationsteorin, även kallad behovspyramiden, är Abraham Maslow som var en av de framträdande psykologerna i USA ända fram till sin död 1970. Maslow hade ett intresse för psykoanalys och arbetade som psykoanalytiskt inriktad terapeut under andra världskriget. Han kände under den tiden ett missnöje med den existerande psykologin.

Maslow ville istället för beteendepsykologin och psykoanalysens fokus på den avvikande och sjuka människan, ha en psykologi som grundade sig i den friska människan (Halse, 2008).

Det var utifrån detta som Maslow sedan myntade sin teori om behovspyramiden.

I Maslows behovspyramid innefattas fyra stycken olika steg när det gäller behov:

Fysiologiska behovet, Sociala behovet, Självhävdelsebehovet samt behov av

självförverkligande. Människans behov handlar först om de fysiologiska behoven och fortsätter sedan uppåt i behovspyramiden där behovet av självförverkligande är det högsta.

Den första nivån, *fysiologiska behovet* handlar om förutsättningar för livets bevarande, såsom törst, hunger, säkerhet och skydd. Den andra nivån, *sociala behovet* handlar om behovet att tillhöra sociala sammanhang och kontakten med andra människor. Den tredje nivån, *självhävdelsebehovet* handlar om behovet att fungera i sociala sammanhang och besvarar frågorna: hur fungerar jag tillsammans med andra, vem är jag, vad kan jag? Den fjärde och sista nivån, *behovet av självförverkligande* handlar om personlighetsutveckling och behovet att uttrycka sig själv, vara skapande (Halse, 2008). Alla dessa ovan beskrivda behov är enligt Maslow grundläggande behov för människan. Behoven är den enskilda människans drivkraft för hens utveckling.

Enligt Maslow (2014) så följer de allra flesta människorna ovanstående ordning i behovspyramiden, där det fysiologiska behovet kommer först och det sociala behovet kommer efter osv. Dock så finns det enligt Maslow (2014) även individer som inte följer samma ordning, där vissa av de ovanstående behoven är starkare än de behov som är under i behovspyramiden. Exempelvis så finns det individer som drivs så starkt av att uttrycka sig själv konstnärligt (behovet av självförverkligande) att individen ibland glömmer av det första behovet (fysiologiska behovet) att till exempel få i sig näring via mat. Om individen däremot skulle tas ifrån två behov, så menar Maslow (2014) att individen kommer att vilja ha tillbaka det mer grundläggande av de två behoven.

Maslow (2014) skriver även att alla behov i ett steg i behovspyramiden inte behöver vara helt uppfyllda för att en individ ska fortsätta till nästa steg och behov. Normala individer i samhället kan enligt Maslow (2014) vara tillfredsställda i alla de grundläggande behoven, samtidigt som de inte är helt tillfredsställda i alla grundläggande behov. Med det menas att individen exempelvis kan vara tillfredställd till 80 % i de fysiologiska behoven och 75 % i de sociala behoven osv, men att individen kan upplevt ha tillfredsställt sina grundläggande behov ändå.

4. Metod och metodologiska överväganden

4.1 Val av metod

I min studie har jag haft avsikten att undersöka och analysera vad personalen på HVB-hem för ensamkommande flyktingbarn uppfattar för psykosociala behov, samt hur det psykosociala stödet är en del i det vardagliga arbetet. För att studera uppsatsens syfte har en kvalitativ metod med semistrukturerade intervjuer använts. Det är en metod som ger utrymme för tolkningar, uppfattningar och fokusering på beskrivande detaljer. Valet att använda mig av en kvalitativ metod vilar på mitt syfte och mina frågeställningar, som utgår från personalens tolkningar och tankar kring de ensamkommande flyktingbarnens psykosociala behov. Deltagarnas tolkningar av verkligheten i studien är underlag för kvalitativa metodens förståelse av den sociala verkligheten (Bryman, 2011).

I kvalitativa semistrukturerade intervjuer berörs specifika teman, som jag i min studie valde att beröra utifrån en intervjuguide (se bilaga 2). Metoden ger samtidigt en stor frihet till intervjupersonerna att utforma sina svar på sina egna sätt och jag som forskare kan följa samtalet i den mån att följderna på frågorna inte behöver komma i samma ordning. Den kvalitativa semistrukturerade intervjun gav mig även en möjlighet att ta in nya teman som intervjupersonerna berörde, som jag eventuellt hade missat i en strukturerad intervju (Bryman, 2011). I en allt för manualstyrd undersökning hade jag inte haft samma möjlighet att göra detta, vilket eventuellt hade bidragit till att jag gått miste om viktig information samt erfarenheter som personalen besitter.

4.2 Metodens förtjänster och begränsningar

4.2.1 Förtjänster

Fördelen med en kvalitativ semistrukturerad intervju är att jag kunnat skapa en fördjupad förståelse i min studie genom att ge utrymme att gå utanför min intervjuguide och följa samtalet med personalen (May, 2013). Jag har samtidigt kunnat belysa samma teman i alla mina intervjuer vilket bidragit till en större möjlighet till jämförelser i analysen, jämfört med exempelvis en ostrukturerad intervju. En ytterligare fördel med semistrukturerade intervjuer är respondenternas möjligheter att utforma sina svar på sitt eget sätt (Bryman, 2011). Då alla HVB-hem har haft olika sätt att beskriva sin verksamhet på har den möjligheten varit av vikt för min studie.

4.2.2 Begränsningar

Inom kvalitativ semistrukturerad metod kan jag som forskare påverka svaren då jag är mer fri att ställa nya frågor och hitta nya angreppssätt under intervjuens gång (Ahrne & Eriksson-Zetterquist, 2011). Mina förkunskaper som jag hade innan jag påbörjade min studie var mitt arbete med utredningar av ensamkommande flyktingbarn på socialtjänsten. Detta kan vara en begränsning, då mina förkunskaper kan påverka hur jag ställer frågorna. De kan även ha inverkan på hur jag sedan tolkar mitt material. Intervjupersonen menar kanske någonting annat än vad som senare har blivit min tolkning i analysen (Ahrne & Eriksson-Zetterquist, 2011). Det bidrar till att en annan forskare i samma studie med andra förkunskaper hade kunnat ställa andra formuleringar av frågorna i intervjun och sedan komma fram till en annan typ av analys av materialet än vad jag gjorde. För att komplettera mina intervjuer och skapa en djupare kunskap och förståelse hade eventuellt en observation kunnat bidra till en större helhetssyn i min studie (Ahrne & Eriksson-Zetterquist, 2011). Då jag anser att jag i denna kandidatuppsats uppnått mitt syfte efter att endast ha gjort semistrukturerade intervjuer har jag valt att inte göra några observationer.

4.3 Urvalsprocess

Urvalet i studien är ett så kallat målinriktat urval, vilket innebär att urvalet har gjorts med utgångspunkt i att kunna besvara studiens frågeställningar. Enligt Bryman (2011) använder sig de flesta inom kvalitativ forskning, som grundar på intervjuer, sig av ett målinriktat urval (Bryman, 2011). Intresset har i min kandidatuppsats varit att undersöka vad personalen på HVB-hem ser för psykosociala behov hos de ensamkommande flyktingbarnen. Därmed ansåg jag det relevant att i min studie, intervjua personal från HVB-hem som arbetar med ensamkommande flyktingbarn.

För att komma i kontakt med min undersökningspopulation har jag gjort ett så kallat bekvämlighetsurval genom sökningar efter HVB-hem, där jag sedan kontaktade enhetscheferna. Bekvämlighetsurval innebär att jag tagit kontakt med HVB-hem som geografiskt finns inom mitt närområde (Bryman, 2011). Efter att ha sökt fem enhetschefer på fem olika HVB-hem, svarade tre enhetschefer att jag var välkommen att intervjua personalen. Mitt val av HVB-hem blev en storstadskommun, en mindre kommun samt den kommunen där jag spenderade min praktikperiod. Valet gjorde jag för att få en större geografisk spridning. Anledningen till kontakten med enhetscheferna var att det är viktigt av etiska skäl att enhetschefen godkänner sina medarbetares medverkan. Enhetscheferna är ansvariga för

verksamheten på HVB-hemmen och kan avgöra om min studie eventuellt påverkar deras verksamhet, därmed blir deras godkännande viktigt.

För att öka säkerheten i att få ett material som är relativt oberoende av enskilda individers personliga uppfattningar, borde det i en studie, av personer ur en särskild grupp, vara sex till åtta intervjuer (Eriksson-Zetterqvist & Ahrne, 2013). I min studie är den särskilda gruppen HVB-personalen, där planeringen var att göra sex intervjuer varav två stycken på varje HVB-hem. Under studiens gång gjorde jag fem intervjuer. Vid första intervjutillfället fick en personal förhinder samma dag, vilket bidrog till att intervjun ställdes in. Möjligheten fanns att återkomma till samma HVB-hem för att genomföra intervjun vid ett annat tillfälle. Min bedömning var dock efter fem intervjuer att jag samlat in ett tillräckligt stort material för att färdigställa en analys. Det låg därför inget intresse för mig att återigen ta kontakt med det första HVB-hemmet där en personal fått förhinder.

4.4 Genomförande av intervjuer

Inför mina intervjuer med HVB-personalen utformade jag en intervjuguide (se bilaga 2), där jag valde att skriva frågorna baserat på olika teman. När jag gjort min intervjuguide prövade jag att ställa frågorna till en studiekamrat för att testa formuleringarna på frågorna, jag fick även en uppfattning om intervjuens längd. Under intervjutillfällena med HVB-personalen upptäckte jag nya frågor som jag ville ställa efter vad personalen svarade. Därmed var mitt val av kvalitativa semistrukturerade intervjuer passande då den metoden gjorde mig mer flexibel att ställa nya frågor.

Intervjuerna gjorde jag dels med en personal vid ett tillfälle samt med två ur personalen direkt efter varandra vid ett tillfälle, där alla intervjuer skedde i respektive HVB-hems lokaler. Innan intervjuerna påbörjades frågade jag om de läst informationsbrevet jag skickat ut samt informerade om att jag kommer avidentifiera dem i min kandidatuppsats. Jag berättade att deltagandet var frivilligt och att de när som helst under intervjutillfället kunde avbryta om de ville. Jag frågade även inför varje intervju om personen godkände att intervjun spelades in. När intervjuerna för dagen var gjorda påbörjade jag min transkribering samma dag.

4.5 Bearbetning och analys

Efter det att jag samlat in min empiri påbörjade jag min transkribering. Vid transkriberingen av intervjuerna exkluderade jag mellanord såsom ”erhm” och ”liksom”, för att ge mitt material en tydligare förståelse för vad respondenten säger. När transkriberingen var färdig

skrev jag ut materialet och påbörjade min kodning. Jag läste igenom intervjumaterialet och kodade manuellt med olika färger med hjälp av överstrykningspennor. Under kodningsprocessen sorterades materialet utifrån kategorier och begrepp som jag uppmärksammat varit relevanta i mitt material (Jönsson, 2010).

De huvudkategorier och begrepp jag använt mig av i min kodning bygger på mitt empiriska material och är även kopplade till mitt syfte och mina frågeställningar om psykosocial hälsa, vardagliga arbetet samt samverkan. Under kategorin psykosocial hälsa markerade jag det professionella stödet samt det stöd som personalen lyfte fram på boendet. Under kategorin vardagliga arbetet belyste jag även kommunikation, fritidsaktiviteter samt kontakt med anhöriga. Jag använde mig dessutom av kategorin bakgrundsinformation om personalen samt HVB-hemmet. För att lättare se både skillnader och mönster och likheter i mitt intervjumaterial har det hjälpt mig att läsa igenom och koda materialet flera gånger (Jönsson, 2010). När kodningen var färdig påbörjade jag mitt arbete med min analys där jag strukturerade upp analysen efter mina utvalda kategorier och begrepp. Därefter kopplade jag in mina valda teorier till de olika kategorierna.

Den litteraturen jag använt mig av i min kandidatuppsats är kurslitteratur från tidigare terminer på socionomprogrammet vid Lunds Universitet, samt litteratur jag lånat via Helsingborgs bibliotek.

4.6 Undersökningens tillförlitlighet

Inom kvalitativ metod finns det enligt Bryman (2011) olika åsikter hos forskarna kring hur relevanta begreppen validitet och reliabilitet är. Det finns exempelvis alternativa sätt att belysa tillförlitligheten på inom kvalitativ forskning, där tillförlitlighet kan diskuteras som ett övergripande begrepp med fyra delkriterier. Dessa är trovärdighet, överförbarhet, pålitlighet samt möjligheten att styrka och konfirmera. Bryman (2011) skriver att om validitet och reliabilitet ska användas i kvalitativa metodens tillförlitlighets avsnitt behöver begreppens innebörd ändras. Som exempel bortse från mätning inom validitet, då forskare inom kvalitativ metod inte har främst intresse av mätning. Kvalitativa metodens tillförlitlighet kan diskuteras utifrån extern- och intern reliabilitet, samt extern – och intern validitet (Bryman, 2011). Jag kommer inte diskutera interna reliabiliteten, då den belyser överenskommelser kring hur olika medlemmar i ett forskarlag ska tolka sitt material, och jag har valt att genomföra min kandidatuppsats på egen hand.

Mitt syfte med min kandidatuppsats har varit att utifrån personalens synvinkel undersöka vilka psykosociala behov de uppfattar hos de ensamkommande flyktingbarnen. Genom att intervjua HVB-personalen var därmed mitt mål att få en direkt koppling till mitt syfte och mina frågeställningar. Mitt begränsade urval på fem personer och det faktum att resultatet troligtvis inte kan generaliseras till andra sociala miljöer gör den externa validiteten svag. För att ta hänsyn till den interna validiteten har jag i min analys använt mig av nära kopplingar i mitt intervjumaterial med HVB-personalen och mina teorier om KASAM och Maslows behovspyramid (Bryman, 2011).

Mitt val att göra kvalitativa semistrukturerade intervjuer kan innebära att det skulle vara komplicerat för en annan forskare att genomföra samma studie och uppnå samma resultat (Bryman, 2011). De förkunskaper jag har sedan tidigare om ensamkommande flyktingbarn och mitt sätt att analysera har gett det resultat som denna studie visar. Ett annat resultat skulle kunna påvisas om en annan forskare skulle genomföra samma studie. Den personal som jag intervjuat på HVB-hemmen har dessutom valts ut av enhetscheferna på boendena. Jag är medveten om att enhetscheferna genom detta tillvägagångssätt fick en möjlighet att själva välja ut vilka ur personalen som skulle medverka. Via ett annat tillvägagångssätt hade jag eventuellt träffat andra personer, vilket eventuellt hade kunnat leda till andra svar på mina intervjufrågor. Jag har dock i min studie försökt att ta hänsyn till den externa reliabiliteten genom att tydligt redogöra för mitt tillvägagångssätt med bland annat en tydlig intervjuguide. Vid intervjutillfällena har jag även spelat in samtalen och snarast därefter påbörjat min transkribering av materialet för att genom detta minnas bättre vad som sades under intervjutillfället (Bryman, 2011).

4.7 Forskningsetiska överväganden

För att genomföra en forskningsetisk genomförbar studie har jag i min kandidatuppsats utgått från Vetenskapsrådets (u.å.) forskningsetiska principer. När jag mötte personalen från HVB-hemmen var jag öppen och tydlig med vem jag är, vad jag avsåg att undersöka i min studie samt varför. Jag lämnade information om hur personalen kunde kontakta mig efter mötet vid eventuella frågor. I mina intervjuer försökte jag ställa praktiska och konkreta frågor för att HVB-personalen skulle förstå vad jag ville undersöka.

Innan jag anlände till HVB-hemmen skickade jag ut ett informationsbrev via mejl till samtliga boenden. I mejlet introducerade jag mig själv, samt mitt syfte med intervjuerna. Jag förklarade att jag var intresserad av att undersöka vad de som personal på HVB-hemmet för

ensamkommande flyktingbarn uppfattar för psykosociala behov hos barnen, samt hur det psykosociala stödet är en del i deras vardagliga arbete. Jag skrev även att deltagandet är frivilligt och att personalen när som helst under studien kan hoppa av eller höra av sig till mig vid eventuella frågor, detta utan att det skulle leda till några komplikationer för personen. Därigenom anser jag ha uppfyllt informationskravet (Vetenskapsrådet, u.å.).

Då mina samtal med personalen på boendet spelades in var jag tydlig med att innan intervjun påbörjades fråga om personen godkände detta. Jag frågade även om de var medvetna om samt godkände att det som sägs och spelas in kommer att användas till min kandidatuppsats. För att få med enhetschefens godkännande till intervjun med personalen på boendet, ringde jag respektive enhetschef innan jag anlände till boendena. Genom att göra detta anser jag mig ha uppfyllt samtyckeskravet (Vetenskapsrådet, u.å.).

När jag skrivit min kandidatuppsats har jag inte använt mig av några personuppgifter, utan jag har låtit personalen, HVB-hemmet de arbetar för samt kommunen de arbetar i förbli anonymt. Jag har valt att i min analys fördela om ordningen på intervjuerna för att inte låta intervjuperson 1 vara den första personalen jag intervjuade osv. Genom detta vill jag minska möjligheten för en läsare att beräkna vilken individ från vilket HVB-hem som har sagt vad. Den datainsamling som kommit in under mina intervjuer både i skrift och via inspelningar har jag endast och kommer jag endast att använda till min kandidatuppsats. Därigenom uppfylls både konfidentialitetskravet samt nyttjandekravet (Vetenskapsrådet, u.å.).

5. Resultat och analys

I analysen kommer jag, efter en beskrivning av respondenterna, redovisa mitt resultat från mina intervjuer med personalen från HVB-hem för ensamkommande flyktingbarn. Jag kommer att analysera mina intervjuer utifrån mina ovan beskrivna teorier, samt återkoppla till tidigare forskning och bakgrund.

5.1 Beskrivning av respondenterna

Respondenterna som deltagit i min kandidatuppsats har jag valt att låta vara anonyma av etiska skäl. Med anonym menar jag att jag inte kommer att avslöja respondenternas identitet samt vilket HVB-hem de arbetar på eller vilken kommun/stad HVB-hemmet tillhör. I min analys kommer jag därmed använda fiktiva namn, vilket innebär att respondenterna egentligen heter någonting annat. Respondenterna har bestått av tre män och två kvinnor, där åldersspannet var 25-60 år. För att ge läsaren en överskådlig bild av respondenterna följer en kort beskrivning:

”Elsa”: Kvinna, integrationshandledare på HVB-hemmet. Hon har arbetat på boendet i 3 år och har ingen tidigare erfarenhet av ensamkommande flyktingbarn eller av arbete på HVB-hem.

”Oscar”: Man, integrationshandledare på HVB-hemmet. Han har arbetat på boendet i ungefär 1 år och har tidigare arbetat på ett annat HVB-hem för ungdomar. Det föregående boendet var inte för ensamkommande flyktingbarn, utan var ett boende där de arbetade med stöd av LVU.

”Alice”: Kvinna, integrationshandledare på HVB-hemmet. Hon har arbetat på boendet i två år och har tidigare arbetat på ett annat liknande HVB-hem med liknande arbetsuppgifter.

”Nils”: Man, integrationshandledare på HVB-hemmet. Han har arbetat på boendet i ett och ett halvt år och har tidigare arbetat på ett annat HVB-hem för ungdomar. Det föregående boendet var inte för ensamkommande flyktingbarn, utan var ett boende där de arbetade med stöd av LVU.

”Lucas”: Man, coach på HVB-hemmet. Han har arbetat på boendet i 4 år och har tidigare arbetat på ett HVB-hem men inte med ensamkommande flyktingbarn.

På alla mina besökta HVB-hem tog de endast emot pojkar, då majoriteten av de ensamkommande flyktingbarnen i Sverige under år 2014 var pojkar. Eftersom barnen på

HVB-hemmen endast varit pojkar har jag valt att variera min benämning av flyktingbarnen i min kandidatuppsats. Jag har valt att använda begreppen ensamkommande flyktingbarn, ungdomarna, barnen, pojkarna samt även killarna. Detta för att variera mitt uttryckssätt och göra läsningen mer skiftande.

5.2 Personalens beskrivning av de ensamkommande flyktingbarnens mående på boendet

Samtliga respondenter refererar till att när det gäller pojkarnas mående på boendena är det väldigt olika hur pojkarna mår. Det är individuellt beroende på omständigheterna och det skiljer sig ofta från dag till dag. Nils gav ett exempel på att en kille kan uppfattas må bra men efter en stund uttryckas må dåligt. Nils beskriver att det vid dessa tillfällen ibland kan vara små saker som utlöser att ungdomen börjar må dåligt, såsom att ungdomen blir nekad något eller blir ombedd att städa sitt rum. Två av respondenterna kunde se att det många gånger är först på kvällen när det är dags att sova som ungdomarna antingen drar sig undan till sitt rum eller ser ut att må dåligt. Respondenterna beskriver att ungdomarna på natten sover i sina egna rum, vilket bidrar till att personalen inte alltid har möjlighet att ha kännedom om killarnas mående. Killarna kan emellanåt komma och knacka på den sovande juren på grund av en mardröm eller vara jättetrötta på morgonen, vilket då ses av personalen som ett tecken på att ungdomarna sover dåligt.

Ja vissa kan vara på jättebra humör sen håller de det ett par dagar sen så bara bryter de ihop helt och hållet. Man ser det också när det börjar närma sig kvällen att många drar sig undan till rummet och på morgonen att de är trötta är ofta ett tecken på att de inte har sovit under natten. – ”Nils”

Att de ensamkommande flyktingbarnen kan må dåligt är även någonting som benämns i Hessles (2009) avhandling. I studien uppvisade barnen under första tiden i Sverige en ovisshet, ensamhet, oro och bar med sig traumatiserade erfarenheter och en längtan efter sin familj.

5.2.1 Betydelsen för i vilken fas barnen befinner sig

Tre av respondenterna nämner att fasen som barnen befinner sig i har en betydelse för deras mående. Respondenterna kan se en skillnad i barnens mående utifrån om de är i en asylprocess eller om de har fått PUT, och en respondent säger att det ofta märks vilken fas som ungdomen befinner sig i. De tre respondenterna nämner att det för ungdomarna i början

av tiden i Sverige kan kännas osäkert och att allting är nytt för dem, vilket bidrar till att de kan ha svårt att lita på människor. En respondent nämnde till exempel att han uppfattar att ungdomarna kan ha svårt att lita på personalen på boendet, då de förmodar att personalen är delaktig i Migrationsverkets beslut om PUT. Under asylprocessen finns det också enligt ovanstående respondenter en stor oro kring vad Migrationsverket ska ta för beslut, vilket bidrar till att pojkarna kan må dåligt. Respondenterna beskriver att det är först när ungdomarna har fått PUT som personalen uppfattar att killarna känner sig riktigt trygga, och att det är först då som killarna släpper fram sina känslor.

(...) Det är ofta så, att säg att man får ett positivt beslut så blir man jätteglad naturligtvis och livet leker litegrann. Men det är också, kan man nästan generalisera, att när det har gått ett tag, när man landat i att man faktiskt fått sitt permanenta uppehållstillstånd så brukar det komma en ganska rejäl svacka. Det handlar mycket om att då vet man var man befinner sig och okej nu är jag i Sverige, jag har fått lov att stanna här, det är här jag ska leva resten av mitt liv. Då dyker alla rädslor och frågetecken upp, nä hur ska det bli? Och jobb, utbildning, kan mina föräldrar komma hit? Alltså på anknytning. Det brukar komma en rejäl svacka där. - "Lucas"

Att ensamkommande flyktingbarn kan få psykiatriska symtom och bli traumatiserade efter ett permanent uppehållstillstånd är även någonting som Johansson (2009) skriver om i sin artikel. I artikeln skriver han om fyra fallbeskrivningar av ensamkommande ungdomar, där tre av fyra försämrades i sitt tillstånd efter besked om PUT och fick läggas in, två av dem för tvångsvård, LPT (ibid.).

I Maslows teori om behovspyramiden beskrivs de olika grundläggande behoven, där det första behovet, fysiologiska behovet, handlar om att få i sig mat och vätska. Efter dess att första behovet är tillfredsställt strävar människan till andra steget i pyramiden. Människor kan ibland exempelvis innan det fysiologiska behovet är tillfredsställt tro sig att får jag bara tillgång till mat kommer jag att vara nöjd hela livet. Men när det behovet är tillfredsställt motiveras individen ändå till nästa steg i behovspyramiden (Halse, 2008). När de ensamkommande flyktingbarnen kommer till Sverige och HVB-hemmet är deras första behov enligt respondenterna och likt Maslows teori, deras hälsa såsom mat, skydd och trygghet. När det behovet är tillfredsställt och barnen med säkerhet får stanna i Sverige permanent med tryggheten att de fysiologiska behoven är tillfredsställda, kommer nästa steg för barnen i behovspyramiden. Det sociala behovet och att utveckla det sociala sammanhanget kan som

respondenten beskriver i citatet ovan bli problematiskt. Det nya sociala sammanhanget är annorlunda jämfört med vad ungdomarna är vana vid i hemlandet, vilket kan bidra till en förvirring, som respondenten beskriver. Känslor dyker upp som tidigare prioriterats ner av strävan att få sina fysiologiska behov tillfredsställda.

5.2.2 Respondenter som upplevde ungdomarnas mående som bra

Trots att tre respondenter kunde se att ungdomarna stundtals kan må väldigt dåligt och att de efter ett besked om PUT kan börja må sämre, så var det två respondenter som upplevde att barnen mår bra på boendet. Tryggheten av att få PUT och få stanna kvar i Sverige kan bidra till att barnen mår bättre. En av respondenterna upplevde exempelvis att barnen i allmänhet mår bra på boendet. Där respondenten utåt sett upplevde att det oftast inte var några problem med barnens mående, men han påpekade samtidigt att man aldrig kan veta vad som försiggår på insidan. Även Elsa berättade att ungdomarna känner trygghet på boendet, och att tryggheten gör att de mår bra.

Väldigt trygga skulle jag säga faktiskt. Alltså den osäkerheten de kommer med och det bagaget de har, där man inte sover på natten och där man sitter och vaktar innanför dörren och är rädd för gas och allt vad det nu kan vara, beroende på vad de har varit med om. Det tar ju tid så klart att bygga upp ett förtroende både för oss och det här med att här kan jag verkligen känna mig trygg. För att Sverige är ju så totalt olikt det de har varit med om. Men jag skulle säga att de mår bra. - ”Elsa”

Enligt Maslows (2014) teori har dessa ungdomar som respondenten beskriver i citatet ovan uppfyllt både det fysiologiska behovet och sociala behovet, då ungdomarna upplever en fysisk säkerhet på boendet vilket skapar en trygghet. Detta bidrar till att de kan motiveras till nästa steg i behovspyramiden och vidare utvecklas i sociala sammanhang och utvecklas som individer.

5.3 Behovet av professionellt psykosocialt stöd – vad erbjuds de ensamkommande flyktingbarnen?

När ungdomarna mår dåligt, antingen att de själva uttrycker det eller att HVB-personalen upplever att ungdomarna mår dåligt, refererar samtliga respondenter till behovet för ungdomen att prata med någon extern person. Fyra respondenter refererar till att de i sina vardagliga samtal med ungdomarna inte brukar vilja gå över till att bli några terapeutiska samtal, då personalen inte har någon utbildning för den typen av samtal. Behöver ungdomen

den typen av stöd kan ungdomarna istället få stöd via BUP (barn- och ungdomspsykiatri). Ungdomarnas dåliga mående kan enligt respondenterna uttryckas genom exempelvis aggressioner och/eller ledsamhet. Enligt samtliga respondenter har alla ensamkommande flyktingbarn en möjlighet till BUP – kontakt. Kontakten med BUP går via en remiss från socialsekreteraren på barn, unga- och familj- enheten. Antingen rapporterar personalen från boendet till socialsekreteraren för behov av samtal med BUP. Eller så kontakter socialsekreteraren BUP på eget initiativ, utifrån socialtjänstens kontakt med ungdomen i de utredningar som görs kring ungdomarnas placeringar.

Förutom ett stöd genom en kontakt med BUP nämner tre av respondenterna att de ensamkommande flyktingbarnen exempelvis kan få stöd via läkare, kurator på vårdcentral eller kurator på skola. En av respondenterna nämner även att ungdomarna kan få samtalsstöd via Röda korset. Rörande ungdomarnas kontakt med BUP refererade Alice till att hon kunde se positiva effekter även efter det att ungdomarna avslutat kontakten. Alice beskrev att de ungdomar som är i stadiet av att ha fått ett PUT-beslut och som flyttat ut till egna lägenheter, kan dra nytta av den tidigare relationen med BUP.

(...) Jag kan säga att jag har haft ungdomar som i detta stadium tagit upp själva, ja men det fick jag lära mig när jag gick på BUP eller det fick jag från BUP. Så jag har sett positiv användning även om de inte fortsätter med det, att det har nog väckt upp något och de har kunnat hantera en situation bättre.(...) - ”Alice”

Behovet och vikten av psykologiskt stöd är även någonting som belyses i forskningen gjord av Batista, Wiese och Burhorst (2007). De skriver om att den tidiga psykologiska behandlingen kan bidra till att hjälpa ungdomen att anpassa sig i det nya samhället. Eftersom de ensamkommande flyktingbarnen inte anländer med sin familj har de enligt forskningen större risk att utveckla psykiska symtom än flyktingbarn som anländer tillsammans med sin familj. Därmed ökar barnens behov av att få behandling för sin psykiska hälsa.

5.3.1 Vilket typ av stöd saknas enligt respondenterna?

Det professionella psykosociala stödet för ungdomarna kan enligt fyra respondenter förbättras. Elsa nämner att hon tycker att alla ensamkommande flyktingbarn på HVB-hemmet borde få ett samtalsstöd via BUP, då alla ungdomarna är i behov av det. Hon refererar till att det är de ungdomar som ser ut att må allra sämst eller som har svårt att uttrycka det svåra som de varit med om som prioriteras till BUP.

(...) Hade jag fått önska så hade varenda unge fått åka dit, men så ser det verkligen inte ut. – ”Elsa”

Oscar tar upp en annan synpunkt som är att det ibland kan det finnas meningsskiljaktigheter mellan HVB-personalen och BUP. Enligt honom kan det finnas en skillnad i åsikten huruvida kontakten mellan BUP och killen borde fortsätta eller inte.

Ibland så känns det som man är på samma bana, att man jobbar åt samma håll, men ibland så är det inte så. Ibland så vill de något helt annat än vad man själv tänker och berättar. - ”Oscar”

Ytterligare en aspekt som tas upp av samtliga respondenter är vikten för ungdomarna att få en tidig kontakt med BUP. Det framkommer från tre av respondenterna att det kan dröja att få en tid hos BUP, en av de respondenterna trodde även att det var ännu svårare med en kontakt om killen är i en pågående asylprocess. Samtidigt nämnde två andra respondenter att det går relativt fort att få en tid hos BUP. De tre respondenter som upplever att det kan ta tid, går till BUP i en större kommun, medan de två respondenter som upplever att det går relativt fort har kontakt med BUP i en mindre kommun. Respondenterna som har kontakt med BUP i den större kommunen refererade till att det finns möjlighet för ungdomarna med en kontakt via första linjen. Första linjen är ett projekt BUP har för ungdomar att snabbare få en första kontakt.

Av respondenterna som har kontakt med BUP i den större kommunen nämnde Lucas att ungdomarna trots att de mår riktigt dåligt kan de få vänta flera veckor för att få en tid. Är det riktigt akut säger han att det finns en akutmottagning hos BUP, men oftast får ungdomen invänta sin bokade tid.

(...) Det är ju inte helt lätt att komma till BUP exempelvis. Och vi har ju haft killar som vi har bedömt har behov av att ganska snabbt komma till, men där det dragit ut på tiden ganska mycket. – ”Lucas”

Nils refererar till vikten av en tidig samtalskontakt som bidrar till att ungdomarna via BUP tidigt får möjlighet att hantera vad de har varit med om.

(...) För annars bygger man upp så mycket och man, ja man bygger upp sig själv, man lär sig språk, man lär sig allting, sen så kommer den här dippen och då blir det ju extra tungt. För det är väldigt svårt för en ungdom att kunna hantera känslor i vanliga fall och många pojkar har varit, det har tagit dem

kanske två år och komma hit eller ett år, och man vet liksom aldrig vad de gått igenom. Så det är ofta mycket som de bär på och det kan man ju inte bära på hur länge som helst. Speciellt inte om man inte har verktygen till att hantera det för då bara bygger man upp, man bara samlar på sig och sen så brister allting och då är det precis som man börjar om från noll igen. – ”Nils”

Vikten av psykosocialt stöd beskrivs även i Mels, Derluyn och Broekaerts (2008) forskning då deras studie visar på att stödet kan bidra till att öka de ensamkommande flyktingbarnens välbefinnande. Stödet kan enligt forskningen bland annat bidra till att öka barnens möjligheter till att hantera stress. Det finns även en stor potential att barnens psykiska hälsa kan vara god via de psykosociala relationerna från samhället.

Enligt Antonovskys (1991) teori om KASAM skrivs det om individens förmåga att lita på sina resurser gällande hanterbarhet. När personalen på boendet och BUP inte är på samma plan gällande behandlingen, eller BUP inte har möjlighet att ta emot ungdomen direkt när ungdomen mår dåligt, finns det en risk enligt KASAM-teorin att ungdomens känsla av hanterbarhet minskar. BUP-psykologerna och samhället kan därigenom inte vara till förfogande för individen och möta de krav som ställs i en krissituation för ungdomen. Ungdomens upplevelse av att samhället inte alltid finns där och stöttar när ungdomen mår dåligt och behöver stödet, kan enligt KASAM bidra till att ungdomen inte upplever någon känsla av sammanhang, vilket kan leda till ett försämrat mående.

5.4 Personalens vardagliga stöd till ungdomarna på boendet

I det vardagliga psykosociala stödet som personalen på boendet kan bidra med refererar fyra respondenter till att de försöker visa för ungdomarna att de finns där. Respondenterna belyser att de försöker skapa en trygghet och att det är viktigt att boendet ska kännas ”hem-lik” med en familjär känsla. Är det en pojke som uttrycker sig må dåligt beskriver de fyra respondenterna att de har flera olika sätt att bemöta detta på. Det kan exempelvis vara att HVB-personalen stöttar ungdomen genom att sätta sig tillsammans mitt i natten och dricka te och prata om ungdomen drömt en mardröm. Ett annat exempel är när personalen tar med sig en kille och går ut på en promenad och pratar, bara killen och personalen, eller att de ägnar sig åt någonting annat utanför HVB-hemmet såsom att åka iväg och mata ankor. Samtliga respondenter refererar till att i början när ungdomarna inte kan svenska språket finns möjlighet till telefontolk samtidigt belyses kroppsspråket vara mycket användbart.

Vad som är återkommande hos samtliga respondenter är att det är individuellt hur ungdomarna vill bli bemötta i vardagen, men att personalen som grundregel försöker visa att de finns där och att de exempelvis kan erbjuda ungdomarna att gå iväg tillsammans en stund. Fyra respondenter refererar till vikten av att visa för ungdomarna att personalen har sett att de mår dåligt och att personalen kan erbjuda hjälp och stöttning om ungdomen skulle önska. Nils nämner att ungdomarna många gånger inte visar upp sin svaga eller sårbara sida inför de andra på boendet. Han refererar till att ungdomarna brukar kunna öppna upp sig mer till personalen när de går iväg ifrån HVB-hemmet och pratar, och att det även behövs ytterligare stöd såsom med BUP.

(...)Men samtidigt sänder man ju ändå ut signaler att det är någonting som inte är rätt och det ser man ofta, när det är någon som mår jättedåligt och man frågar att hur är det, allt okej? De kan säga ja, men man ser ändå att de tycker det är skönt att någon har uppmärksammat det. Men behovet är just det att de behöver prata, prata ut och det kan bli jobbigt att i ena stunden sitta och prata ut med en personal och visa all sin sårbarhet och det här och i nästa sekund ska man kanske vara i en annan situation med den personalen. - ”Nils”

Det är inte bara respondenterna som nämner att det kan vara problematiskt att prata med ungdomarna om djupare samtalsämnen. Även i SKL:s (2014) utredning där de pratade med ensamkommande flyktingbarn, så nämner ungdomarna där att det kan upplevas känsligt att prata med personalen på boendet om allt för personliga problem. Rädslan fanns att situationen skulle bli allt för personlig i samtalet med personalen och att det skulle kännas pinsamt efteråt. Det framkom även i samma utredning att ungdomarna upplevde att personalen alltid fanns till hands och att de visste vart de skulle vända sig om de behövde behandlingsstöd.

5.4.1 HVB-personalens trygghetskapande på boendet

Något annat som tre respondenter uttrycker att de som HVB-personal kan bidra med är att sätta upp tydliga regler och rutiner för ungdomarna. De refererar till att ungdomarna genom dessa regler och rutiner märker att det finns någon där som bryr sig. Ifall en pojke gör någonting som går emot reglerna är det en vuxen person som märker det och som står där stabilt, vilket enligt de tre respondenterna skapar en trygghet för ungdomarna på boendet. Trygghet är någonting samtliga respondenter flera gånger återkommer till i intervjuerna som viktigt för ungdomarna, där två respondenter nämner tryggheten som en av de viktigaste aspekterna i arbetet med de ensamkommande flyktingbarnen.

(...) Det handlar någonstans om att bygga upp en ny, kanske för första gången, en trygghet. Människor man kan lita på, för det har de kanske aldrig haft. Det är ju som sagt lite olika hur deras situation ser ut men där finns ju de som aldrig har haft någon. (...) – ”Elsa

(...) Men, och det är det ju för alla killarna, så är det jätteviktigt naturligtvis återigen vilken trygghet vi kan skapa för dem. Så att de har någonting att landa i så att säga, i sitt mående. Men som sagt att använda sig av de externa resurserna när vi gör de bedömningarna och det händer ju då och då naturligtvis. – ”Lucas”

I teorin om KASAM av Antonovsky (1991) benämns begriplighet, hanterbarhet och meningsfullhet för att en individ ska uppleva en känsla av sammanhang. De ensamkommande flyktingbarnens trygghet på boendet och till personalen kan bidra till att skapa en högre känsla av hanterbarhet för barnen. Boendet och personalen blir enligt KASAM en resurs för ungdomarna att luta sig mot, som stöttar dem i vardagen, genom asylprocessen, skolåren och genom processen att integreras i samhället. Via tryggheten från personalen och boendet kan även möjligheterna skapas för att ungdomarna ska utveckla en begriplighet och meningsfullhet. Boendet kan därigenom bli en plats där ungdomarna upplever KASAM, där gränser sätts upp kring boendet. Ungdomarna mår bra på boendet och kan uppleva en känsla av sammanhang där, men behöver inte uppleva samma sak utanför boendet.

5.5 Centrala relationer som respondenterna belyser

5.5.1 Ungdomarnas sociala relationer på boendet

På de HVB-hem jag besökt bor enligt samtliga respondenter mellan sex och tolv stycken ungdomar samtidigt, där antalet kan variera olika månader beroende på hur många som anlänt. I den relationen som skapas killarna emellan kan samtliga respondenter se både positiva och negativa aspekter. En negativ aspekt som fyra av respondenterna lyfter upp är att det kan förekomma konflikter mellan ungdomarna. Det kan vara konflikter startade av exempelvis kommunikationsbrist eller av en kille som har med sig en problematik sedan innan såsom ett missbruk. Respondenterna belyser att dessa konflikter kan påverka de andra ungdomarna negativt. Nils lyfte fram att det kan vara svårt för de ensamkommande att knyta an till andra ungdomar då alla har med sig sin egen problematik. En konflikt på boendet kan enligt Nils exempelvis påverka en ungdom att dra sig undan.

(...) Många ungdomar kanske drar sig undan om de vet att det är någon som alltid skriker och svär, det är ju inget tryggt för dem. Utan det blir jobbigt för dem också. För någonstans så kan de kanske känna men jag har redan tillräckligt med problem, jag vill inte vara runt denna person som alltid skriker och är otrevlig och svär. Och det är just det, vi förstår ju inte alltid språket och då är det väldigt svårt att veta vad som sägs. (...) – ”Nils”

I pojkarnas mående och mål, i enighet med Antonovskys (1991) teori, att uppnå en känsla av sammanhang, kan det bli problematiskt med andra ungdomar på boendet som upplevs hotfulla eller som är aggressiva. Om det alltid finns en ungdom som tar energi och plats kan detta, som respondenten nämner ovan, bidra till att andra ungdomar drar sig undan från gruppen och personalen. De oväntade, oförklarliga och plötsliga konflikterna eller utbrotten som respondenterna beskriver kan komma från en annan ungdom, vilket kan enligt KASAM bidra till att pojken inte förstår sig på dessa yttre stressorer. Konflikter på boendet kan dessutom påverka pojkens inre stressorer beroende på vad han har varit med om tidigare. De stressorer som respondenterna beskriver omger ungdomen kan därmed påverka hanterbarheten och begripligheten, vilket kan försämra ungdomarnas känsla av sammanhang och mående.

Samtliga respondenter refererade till att ungdomarna på boendet kan komma bra överens och att de kan hjälpas åt, vilket ansågs vara en positiv aspekt. Enligt respondenterna spelar det oftast ingen roll vart ungdomarna kommer ifrån när de knyter an till varandra. En av respondenterna belyste dock att etnisk tillhörighet samt språk kan bidra till att vissa ungdomar enklare knyter an till varandra. Alice berörde pojkarnas gemensamhet och vad som binder de samman, då de har en viss förståelse för varandras situationer som de har varit samt är i.

(...) och varför, det är inte alla som flyr ett land. Det är inte så att man flyr ett hemland, det är inte så att man flyr sin familj, det är inte så att man flyr allt, språket, för att flytta till Sverige. Det är bara extrema situationer som gör så med folk. Och jag tror att det gemensamma har de och sen är det en gemensamhet litegrann i det bemötandet från systemet som är i asylprocessen. Och sen efter det hur det är att vara en invandrare i Sverige, det är också en gemensamhet, Även om man kommer från vilket land som helst. Hur man upplever Sverige utifrån, både det komiska och det svåra. (...) – ”Alice”

Vikten för de ensamkommande flyktingbarnen av att ha sociala relationer till andra ungdomar i samma situation är även någonting Wernesjö (2014) lyfter upp i sin avhandling. Det framkom i hennes studie att barnen ofta fick en känsla av tillit på gruppboendena när de

skapar relationer till andra personer i samma situation. Via de sociala relationerna till de andra barnen blir därmed gruppböendet en plats där flyktingbarnet känner sig hemma.

5.5.2 Ungdomarnas fritidsaktiviteter

Samtliga respondenter belyser även fritidsaktivitet som en viktig aspekt för killarnas välmående. Via fritidsaktiviteterna, som enligt respondenterna prioriteras näst efter skolgång, får ungdomarna en möjlighet att känna en tillhörighet i en grupp samt att socialisera sig med andra ungdomar. Tre respondenter refererar till att ungdomarnas fritidsaktivitet samt skolan ger dem en möjlighet till att integreras i samhället och möjligheter till att skapa relationer även till andra svenska ungdomar. Nils nämner att personalen brukar åka med ibland och titta på när ungdomarna tränar. Han märker då att ungdomarna växer via de sociala kontakter som de skapar i samband med fritidsaktiviteterna.

(...) Man märker ofta när man är där och tittar på dem, att de går in och de hälsar på de som jobbar där och ja de lär känna folk. Många växer väldigt mycket av det, det stärker dem, och de vågar. För det är det, i början är många kanske lite tillbakadragna, det är inte tryggt där ute. Och det är inte heller bra i längden att må bra och bygga trygghet endast på boendet. Utan man måste kunna bygga utåt också. – ”Nils”

Oscar beskriver hur alla ungdomarna på boendet kan umgås tillsammans via fritidsaktiviteterna, där andra killar motiveras att hänga med om några ska gå ut och spela fotboll exempelvis.

Det som jag tror de har gemensamt så brukar det väl vara att de går iväg och tränar tillsammans. Då brukar de säga, ja kom med du också, följ med du också. Ibland går de ut och spelar fotboll ihop och då följer, ja då går hela bygget härifrån och spelar fotboll och ibland går de och simmar, ibland går de och tränar.(...) – ”Oscar”

När de ensamkommande flyktingbarnen, enligt Maslows (2014) teori har uppfyllt både det fysiologiska behovet samt börjat uppfylla det sociala behovet på boendet, motiveras de vidare på behovspyramiden i att socialisera sig vidare ut i samhället. Det tredje behovet handlar om behovet att kunna fungera i sociala sammanhang och utvecklandet av individen. Via sina fritidsaktiviteter får ungdomarna därigenom enligt respondenterna en möjlighet att lära känna andra individer utanför boendet och får möjlighet att utvecklas till egna individer samt ingå i och lära sig andra sociala sammanhang.

5.5.3 Ungdomarnas kontakt med anhöriga i hemlandet

På boendet har ungdomarna enligt samtliga respondenter olika mycket kontakt med sin familj och anhöriga från hemlandet. I intervjuerna framkom det att personalen på samtliga HVB-hem inte hjälper till att leta upp kontakter, utan det är någonting som killarna gör på egen hand eller som de får hjälp med på andra sätt via exempelvis socialsekreterare eller Röda korset. När killarna sedan har en kontakt får de enligt samtliga respondenter en möjlighet att på olika sätt kontakta sin familj och anhöriga, som exempelvis kan vara genom att ge ungdomarna ett kontantkort till mobilen. Tre respondenter belyser kontakten med anhöriga och familj som någonting positivt, men de kan även se negativa aspekter. Respondenterna refererar till att för mycket fokus på hemlandet kan vara påfrestande och väcka mycket känslor. Nils belyser pressen från familjen i hemlandet på att ungdomen ska må bra, samt pressen att ungdomen ska försöka hjälpa sin familj så att även de kan få komma till Sverige.

(...)Det är inte lätt heller, tror jag, att prata med familjen om det för man tänker att jag måste ju visa mig stark för familjen, jag måste säga att jag mår bra, jag är trygg, jag har allt jag behöver för det gör det lättare för dem. Det tror jag många pojkar tänker. – ”Nils”

De positiva aspekterna med barnens kontakt med familjen i hemlandet belyses i forskningen gjord av Batista, Wiese och Burhorst (2007). De skriver att en samverkan med föräldrarna i hemlandet kan vara gynnsam för de ensamkommande flyktingbarnen, då deras studie har framhållit att förekomsten av en förälder är en viktig skyddsfaktor.

5.6 Samverkan inom HVB-hemmen samt med övriga centrala organisationer som respondenterna belyser

I arbetet med de ensamkommande flyktingbarnen på HVB-hemmen nämner samtliga respondenter att de samarbetar inom arbetsgruppen. Alla respondenter belyser de s.k. överlämningsmötena som alltid hålls när en ny personal tillkommer under dagen. De mötena ger personalen en möjlighet till att snabbt få en inblick i vad som hänt det senaste dygnet samt vad som är planerat för den kommande dagen. Under personalens arbetspass refererar samtliga respondenter till att de dokumenterar vad som inträffat under dagen samt hur killarnas psykiska mående är. Dokumentationen kan enligt respondenterna vara bra att läsa igenom innan arbetspassets början, för att därigenom kunna vara informerad om ungdomarnas tillstånd. Elsa belyser dock att det inte alltid tidsmässigt finns möjlighet att läsa dokumentationen innan arbetspasset börjar.

Ja eller när man får tid, det är inte alltid man hinner det direkt på morgonen. Men man faller ju lätt i lite fällor annars. 'De lovade mig att jag fick någonting'. Vänta lite nu här, jag måste läsa... Så vi har en planering, vi har väldigt mycket dokumentation, lite för mycket ibland. Men jag tror inte vi hade klarat av det när vi är så många, både killar och personal om vi inte hade dokumenterat. För det är skitsvårt och informationen ska ju gå vidare i så många led, så att det är tvunget faktiskt. – ”Elsa”

Antonovskys (1991) teori om KASAM, där hanterbarheten handlar om huruvida individen har resurser och ifall dessa resurser finns till förfogande vid behov kan kopplas till personalens samarbete på boendet. Är personalen insatt i ungdomarnas mående ökar personalens möjlighet att ge ungdomarna rätt stöd för deras behov och därmed ökar också ungdomarnas hanterbarhet.

Förutom samarbetet inom arbetsgruppen samarbetar samtliga HVB-hem med andra organisationer och andra parter. Dessa är enligt respondenterna exempelvis socialtjänsten, skolor, idrottsföreningar, gode män samt vården såsom BUP. Fyra respondenter refererar till ett bra samarbete med de gode männen. En av respondenterna belyste att det samarbetet kan variera då de gode männen är lekmän som har lite olika grad av engagemang. Vissa är enligt respondenten väldigt engagerade i ungdomen, visar att de bryr sig och lägger ner mycket tid. Medan andra mer eller mindre endast kommer och lämnar av pengar en gång i veckan.

Samtliga respondenter belyser vikten av ett gott samarbete med idrottsföreningar som ökar möjligheterna för ungdomarna att syssla med fritidsaktiviteter. En respondent nämnde exempelvis ett samarbete med en idrottsförening där de hade ett avtal om medlemsavgiften. Ungdomarna behövde inte betala en årsavgift, utan avgiften delades upp i en månadsavgift så att ungdomarna skulle kunna ha råd att träna trots att de till exempel var i en pågående asylprocess.

Fyra av respondenterna refererar till ett gott och nära samarbete med skolan samt socialtjänsten. Nils lyfte upp vikten av att ha goda samarbeten med alla parter runt ungdomen så att alla parter arbetar för samma mål. Ett nära samarbete med exempelvis skolan eller de gode männen kan bidra till att personalen på HVB-hemmet blir mer insatt i varje ungdom var de befinner sig, så att personalen kan anpassa sin stöttning på boendet, då alla pojkar är olika långt gångna i sin process.

(...) Sen har vi goda relationer med gode männen också. Pojken kanske berättar något för den gode mannen, som den gode mannen berättar vidare för oss att nu är det såhär att den här pojken tänker mycket just nu, eller han kanske behöver lite extra stöd. Men just det här med kommunikationen ska finnas med alla parter runt om barnet, det är viktigt. Så att man kan förstå det i en helhet och inte bara gissa sig fram. – ”Nils”

Alice beskrev att hon upplevde att hela kommunen har ett gott och nära samarbete angående de ensamkommande barnen. Hon belyste att en mindre kommun där de olika organisationerna ligger nära varandra får en större möjlighet till ett gott samarbete. Något som skulle kunna leda till att samarbetet försämras är enligt Alice om det skulle anlända för många flyktingar under samma period. Då skulle det minska möjligheterna att hitta utrymme i vardagen för att planera upp ett samarbete kring ungdomarna.

(...) Det kommer att testa den lilla igenkänningsfaktorn som vi har i samhället om det blir för många på en gång. Så det är lite oroligt att vi kommer och tappa den möjligheten till att hjälpa alla, om det blir alldeles för många. Inte bara ensamkommande, men också familjer och deras behov och sådant skulle påverka mer. Då finns det inte tio minuter över mer för att göra ett samarbete med oss. (...) – ”Alice”

Ett gott samarbete mellan alla parter i samhället runt ungdomen kan enligt Antonovskys (1991) teori öka ungdomens möjlighet att uppleva en känsla av sammanhang. Möjligheterna för ungdomen att syssla med en fritidsaktivitet kan skapa en meningsfullhet, där samarbetet mellan HVB-hemmet och idrottsföreningen, som respondenterna belyser, är grunden för den meningsfullheten. Finns det inget samarbete, finns det kanske inte heller någon möjlighet för ungdomen att syssla med en fritidsaktivitet, och därmed minskas möjligheten för ungdomen att uppleva meningsfullhet. Samarbetet mellan HVB-hemmet och övriga parter och organisationer i samhället ökar därmed ungdomarnas möjlighet att uppnå en känsla av sammanhang och välmående.

6. Avslutande diskussion

Personalen på HVB-hem får möta ensamkommande flyktingbarn med olika historier i sitt bagage som därmed bidrar till ett individuellt mående hos barnen. Måendet hos barnen har enligt respondenterna upplevts vara skiftande beroende på om pojkarna är i en asylprocess eller om de har fått ett PUT-beslut. Ett besked om PUT kan även bidra till ett försämrat mående hos killarna, då respondenterna upplever att pojkarna landar i att de får stanna i Sverige och att känslorna som de burit med sig kommer därefter.

Behovet av psykosocialt stöd som respondenterna uttryckt varit önskvärt är en samtalskontakt för de ungdomar som mår dåligt. Denna samtalskontakt kan exempelvis vara via BUP eller kurator inom sjukvården samt skolan. Stödet sätts in efter behov vilket bidrar till att alla ensamkommande inte får ett samtalsstöd. En av respondenterna refererade till vikten av att alla ensamkommande borde få ett samtalsstöd på BUP, någonting som även belyses i forskningen. Stödet till de ensamkommande flyktingbarnen kan bidra till att öka deras välbefinnande (Mels, Derluyn & Broekaerts, 2008). Finns det inte tillräckligt med resurser att ge en BUP-kontakt till alla ensamkommande barn, kan problematiken istället landa i vilka av barnen som bedöms vara i mest behov av stöd, och hur ska detta i så fall avgöras?

Det som respondenterna uttryckt att de som personal kan bidra med för stöd till de ensamkommande har varit att på boendet skapa en trygg atmosfär med familjär känsla. Respondenterna har refererat till vikten av att visa för ungdomarna att de finns där och möjligheten att dra sig undan med ungdomen och prata vid behov. Boendet är en viktig del i barnens mål att uppleva, i enighet med Antonovskys (1991) teori, en känsla av sammanhang. Personalen och boendet är en resurs för ungdomarna att luta sig emot vilket ökar ungdomarnas hanterbarhet. Den trygghet som skapas på boendet kan även öka möjligheterna för att ungdomarna ska utveckla en begriplighet och meningsfullhet. När de ensamkommande flyktingbarnen blir fler och fler för varje år finns risken att HVB-hemmen måste ta in fler ungdomar. Den familjära känslan på boendena som respondenterna lyfte upp riskerar att försvinna om personalen tidsmässigt inte har samma möjlighet att ge stöd och skapa en trygghet åt alla ungdomarna på boendet. Frågan blir vad som händer med de ensamkommande flyktingbarnens mående som placeras på stora HVB-hem?

I de centrala relationerna som respondenterna belyser finns ungdomarnas relationer till varandra på boendet. Ungdomarnas gemensamma situation som de varit samt befinner sig i

kan bidra till att skapa känsla av tillhörighet i ett socialt sammanhang. Enligt forskningen har ungdomarnas tillhörighet på boendet bidragit till att bli en plats där ungdomarna känner sig hemma. Relationerna på boendet kan även bidra till att ungdomen skapar känsla av tillit (Wernesjö, 2014). Denna tillhörighet i det sociala sammanhanget på boendet kan även i enighet med Maslows (2014) teori bidra till att motivera ungdomarna vidare i behovspyramiden i att socialisera sig vidare ut i samhället.

Den samverkan som respondenterna refererat till och finns i samhället runt ungdomarna är personalens samarbete på HVB-hemmen, samarbete med socialtjänsten, skola, idrottsföreningar och god man. Ett samarbete kan enligt respondenterna hjälpa de inblandade att ge rätt stöd till ungdomarna. Samarbetar alla parter åt samma mål kan det även, enligt Antonovskys (1991) teori, öka ungdomens möjligheter till hanterbarhet, då alla ungdomens resurser håller en enad front i besvärliga situationer. En god samverkan runt de ensamkommande flyktingbarnen kan därmed ge ökad utsikt för dem att uppleva en känsla av sammanhang.

Då antalet ensamkommande flyktingbarn ökar i Sverige är det viktigt att som socialarbetare ta del av vilket mående ungdomarna kommer med samt vilket typ av stöd de kan tänkas behöva. Genom att öka kunskapen kring vad personalen på HVB-hemmen kan bidra med kan det möjligtvis öppna upp till en större samverkan i vad exempelvis en socialsekreterare kan bidra med.

Avslutningsvis vill jag tillägga att jag med det material jag samlat in hade kunnat göra denna studie mycket större än vad den blivit. Det finns många intressanta delar i mitt material som mina respondenter tagit upp som jag tyvärr inte kunde ge en rättvis plats till i denna kandidatuppsats. I min studie har jag endast pratat med personalen på HVB-hemmen. Vad som vore intressant att forska vidare kring är de ensamkommande flyktingbarnens egna berättelser kring hur de upplever sig ha blivit bemötta av HVB-personalen samt det svenska samhället. Finns det någonting i ungdomarnas berättelser kring deras psykosociala behov som personalen inte upplevt?

Referenser

- Ahrne, Göran & Svensson, Peter (red) (2011) *Handbok i kvalitativa metoder*. Malmö: Liber
- Angel, Birgitta & Hjelm, Ander (2004) *Att möta flyktingar*. Lund: Studentlitteratur
- Antonovsky, Aaron (1991) *Hälsans Mysterium*. Köping: Natur och Kultur
- Batista, Elizabeth, Wiese, Pinto & Burhorst, Ingrid (2007) "The Mental Health of Asylum seeking and Refugee Children and Adolescents Attending a Clinic in the Netherlands" *Transcultural psychiatry*, 44, 4, 596-613.
- Bryman, Alan (2011) *Samhällsvetenskapliga metoder. Uppl. 2* Malmö: Liber
- Cullberg, Johan (2004) *Kris och utveckling*. Stockholm: Natur och Kultur
- DSM-IV (2014) "DSM-IV-kriterier för förstämningsepisoder (förkortade)" (elektronisk) *DSM-IV*
<http://www.sbu.se/upload/Publikationer/Content0/2/omvardnad_depression_1999/SSF_depres_bil2.pdf> (13-01-15)
- Eide, Ketil & Hjelm, Anders (2013) "Unaccompanied refugee children – vulnerability and agency" *Acta Paediatrica*, vol 102, 7, 666-668.
- Halse Aasted, John (2008) "Humanistisk psykologi: Maslow, Glasser och Frankl" I Espen Jerlang (red): *Utvecklingspsykologiska teorier*. Stockholm: Liber AB
- Hessle, Marie (2009) *Ensamkommande men inte ensamma: Tioårsuppföljning av ensamkommande asylsökande flyktingbarns livsvillkor och erfarenheter som unga vuxna i Sverige*. Stockholms Universitet: Samhällsvetenskapliga fakulteten
- IVO (2014) "Ensamkommande barn (HVB)" (elektronisk) *Inspektionen för vård och omsorgs officiella hemsida* <<http://www.ivo.se/Tillstand-och-register/sol-tillstand/Sidor/Ensamkommande-barn-%28HVB%29.aspx>> (27-11-14)
- Johansson, Björn Axel (2012) "Uppehållstillstånd kan ge psykiatriska komplikationer" *Läkartidningen*, 106, 18-19, 1268-1272.

Jönsson, Håkan (2010) *Sociala problem som perspektiv. En ansats för forskning och socialt arbete*. Malmö: Liber

Maslow, H. Abraham (2014) *A theory of human motivation*. Floyd: Sublime Books

May, Tim (2013) *Samhällsvetenskaplig forskning*. Lund: Studentlitteratur

Mels C, Derluyn I och Broekaert E (2008) "Social support in unaccompanied asylum-seeking boys: a case study" *Child: care, health and development*, 34, 6, 757-762.

Migrationsverket (2013) "Aktuellt om ensamkommande barn & ungdomar" (elektronisk), *Migrationsverkets officiella hemsida*

<http://www.migrationsverket.se/download/18.5e83388f141c129ba63116d1/1381926408843/Aktuellt+om+juni-aug+2013.pdf> (21-11-14)

Migrationsverket (2014) "Aktuell statistik" (elektronisk), *Migrationsverkets officiella hemsida* <http://www.migrationsverket.se/Om-Migrationsverket/Statistik/Aktuell-statistik.html> (2015-01-12).

Migrationsverket (2014) "Asylsökande & Asylsökande barn" (elektronisk), *Migrationsverkets officiella hemsida* <http://www.migrationsverket.se/Privatpersoner/Skydd-och-asyl-i-Sverige/Asylregler.html> (21-11-14)

Migrationsverket (2014) "Om migrationsverket" (elektronisk), *Migrationsverket* <http://www.migrationsverket.se/Om-Migrationsverket.html> (21-11-14)

Ne.se (2015) "Psykosocialt synsätt" (elektronisk), *Nationalencyklopedins officiella hemsida* <http://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/lang/psykosocialt-synsatt> (9-01-15)

SKL (2014) "Röster från ensamkommandebarn – Ett projekt med samverkansperspektiv" (elektronisk) *Sveriges Kommuner och Landstings officiella hemsida* <http://www.migrationsverket.se/download/18.36084ac214622cf65991967/1404462952962/R%C3%B6ster+fr%C3%A5n+ensamkommande+barn.pdf> (02-12-14)

SKL (2014) "Utvecklingsarbete för ensamkommande barn – Ett projekt med samverkansperspektiv" (elektronisk) *Sveriges Kommuner och Landstings officiella hemsida* <http://ensamkommandebarn.skl.se/BinaryLoader.axd?OwnerID=4116cac8-d7fb-4060-85cd->

[4ca85f92ff7d&OwnerType=0&PropertyName=EmbeddedImg_11896f48-cc20-4aa9-95df-292f741d1e35&FileName=Utvecklingsarbete+f%C3%B6r+ensamkommande+barn.pdf&Attachment=False> \(10-11-12\)](#)

Socialstyrelsen (2012) ”Tillsynsrapport 2012 – Hälso- och sjukvård och socialtjänst”
Socialstyrelsen. Artikelnr 2012-4-20

Staten intuitions styrelse (2014) ”HVB-hem” (elektronisk) *SiS:s officiella hemsida*
<<http://www.stat-inst.se/faktabank/hvb-hem/>> (27-11-14)

Stetmo, Live (2014) *Governing the unaccompanied child – media, policy and practice*.
Göteborgs universitet: Samhällsvetenskapliga fakulteten

Sveriges domstolar (2014) ”God man och förvaltare” (elektronisk) *Sveriges domstolar*
<<http://www.domstol.se/familj/god-man-och-forvaltare/>> (06-02-15)

Swahn, Jan-Öjvind (red) (1988) *Bra böckers lexikon. Del 19* Höganäs: Bra böcker

Unicef (2014) ”FN:s barnkonvention från 1989” (elektronisk) *Unicefs officiella hemsida*
<<https://unicef.se/barnkonventionen>> (10-11-14)

Vetenskapsrådet (u.å.) *Forskningsetiska principer – inom humanistisk- samhällsvetenskaplig forskning*. Vetenskapsrådet.

Wernesjö, Ulrika (2014) *Conditional Belonging: Listening to Unaccompanied Young Refugees' Voices*. Uppsala: Acta Universitatis Upsaliensis

Bilaga 1: Begreppsdefinitioner

HVB-hem: Hem för vård och boende (HVB-hem) - är ett boende som är förenat med behandlingshem, som tar emot enskilda individer för vård eller för behandling. Detta bedrivs yrkesmässigt. De placerade på HVB-hem vårdas antingen frivilligt med stöd av socialtjänstlagen (SoL) eller är tvångsomhändertagna med stöd av lag med särskilda bestämmelser om vård av unga (LVU) (Statens intutions styrelse, 2014).

Migrationsverket: Är en myndighet som i Sverige prövar ansökningar från personer som vill bosätta sig i Sverige, som vill ha svenskt medborgarskap, vill komma på besök eller söka skydd undan förföljelse (Migrationsverket, 2014).

Asylsökande & asylsökande barn: De personer som tar sig till Sverige och ansöker om skydd här men som ännu inte fått sin ansökan godkänd betraktas som asylsökande. Varje persons ansökan om asyl ska prövas individuellt, i enlighet med FN:s flyktingkonvention. Hänsyn ska tas i beslutet till den asylsökandes kön och sexuella läggning. I utlänningslagen står det även att Migrationsverket ska ta särskild hänsyn till barnets bästa, vilket innebär att barnets asylskäl ska prövas särskilt. Barnet kan ha andra asylskäl än vad föräldrarna har. I utredningen har barnet alltid rätt att ha en vuxen med sig, som kan vara exempelvis en förälder eller en god man om barnet inte har någon förälder i Sverige (Migrationsverket, 2014).

Dublinförordningen: Är den förordning i EU som avgör i vilket medlemsland som asylansökan prövas (Migrationsverket, 2014).

PUT: Står för Permanent uppehållstillstånd i Sverige

Integrationshandledare/coach: De begrepp som respondenterna i mina intervjuer använde för att beskriva sin position på HVB-hemmet. Begreppet integrationshandledare förklarades av respondenterna bland annat som en person som hjälper ungdomarna att integreras i samhället via exempelvis skola och fritidsaktiviteter, samtidigt som de även finns där för ungdomarna i vardagen på boendet. En respondent förklarade sin roll som coach som en blandning av att vara förälder och vägledare.

Samverkan: I denna uppsats, samarbetet mellan organisationer och/eller inom organisationen.

God man: Innebär att en individ har ett uppdrag att utföra uppgifter för någon annans räkning. En god man ska bland annat hjälpa till med ekonomin. För att kunna vara god man får man inte vara minderårig eller själv ha en förvaltare eller god man. Personen ska vara erfaren och rättrådig, och kan ibland även vara en anhörig till den individ som behöver en god man (Sveriges domstolar, 2015). I Sverige har de ensamkommande flyktingbarnen enligt lag (2005:429) rätt till en god man om de är under 18 år och inte har sällskap av sina föräldrar eller någon annan vuxen som anses få träda in i föräldrarnas ställe.

PTSD: Står för Post-traumatiskt stressyndrom och är en psykisk sjuklighet efter svår traumatisering (Cullberg, 2006).

Depression: Enligt DSM-IV-kriterierna (2014) för depression omfattas bland annat en nedstämdhet så gott som dagligen, minskad glädje för alla eller nästan alla aktiviteter som sker under dagen, sömnstörningar, brist på energi eller svaghetskänsla så gott som dagligen, koncentrationssvårigheter, känslor av värdelöshet samt återkommande tankar om döden med självmordsinslag.

Bilaga 2: Intervjuguide

Temat:

Inledning/Bakgrundsinfo om respondenterna

- Kön & ålder?
- Position på HVB-hemmet?
- Hur länge har du arbetet på HVB-hemmet?
- Har du arbetet på ett liknande boende innan? I så fall hur länge?

Bakgrundsinfo 2 (kring barnen på HVB-hemmet)

- Hur stor är gruppen av barn på boendet idag?
- Hur ser gruppen ut? Flickor/pojkar samt ålder?
- Från vilka olika länder kommer barnen på boendet?
- Hur ser barnens situation ut? Väntar på asylbesked? Har fått uppehållstillstånd?

Psykosocial hälsa

- Hur upplever du att barnen mår på boendet?
- Vilka behov har du satt angående deras hälsa (psykosocial hälsa)?
- Hur hanterar ni barnens känslomässiga mående?
- Vilka stödinsatser får barnen?
- När brukar den psykosociala hälsan/ohälsan ge uttryck? När ser man att barnen mår psykosocialt dåligt?
- Den ”ryggsäck” barnen har med sig ifrån sitt hemland samt från resan hit, vad upplever du att den har för betydelse för dem?
- Hur ser din relation ut till barnen på boendet?

Vardagen

- Hur ser er vardag ut på HVB-hemmet? Dagliga rutiner osv.
- Hur bor barnen? (delar rum osv?)
- Hur jobbar ni med den psykosociala problematiken i vardagen?
- Finns det några situationer som är problematiska/svåra?
- Finns det några situationer som är värdefulla?
- *Kommunikation:*
  - På vilket sätt kommunicerar ni med barnen på boendet?
  - Hur ser relationen mellan barnen ut?
  - Har det i relationen mellan barnen funnits någon problematik? Vad?

- Vad är det som är centralt i relationen mellan barnen?
- Hur hanterar ni på boendet kontakten mellan barnet och anhöriga från hemlandet?

Samverkan

- Hur samarbetar ni inom arbetsgruppen angående barnens psykosociala mående?
- Hur ser er relation ut med skola, socialtjänst, BUP?
- Har ni något samarbete med andra organisationer? I så fall vilka, och vad för samarbete?

Bilaga 3: Informationsbrev

Hej!

Som jag berättade i telefon läser jag socionomprogrammet på Lunds Universitet, Campus Helsingborg. Jag läser just nu på 6:e terminen där jag skriver min uppsats. Min uppsats handlar om ensamkommande flyktingbarns psykosociala hälsa. Syftet med den aktuella studien är att undersöka och analysera vad personalen på HVB-hem för ensamkommande flyktingbarn uppfattar för psykosociala behov hos barnen, samt hur det psykosociala stödet är en del i det vardagliga arbetet.

Jag önskar i och med detta att få intervjua två stycken ur personalen på ert boende. Intervjuerna kommer att vara kvalitativa. I min uppsats kommer jag att anonymisera personerna jag intervjuat samt vilket HVB-hem jag varit på. Jag kommer i min uppsats att kontakta fler HVB-hem än ert och det kommer inte i uppsatsen gå att spåra intervjuaren till vilken person och vilket HVB-hem det berör. Svaren på intervjuerna kommer jag endast att använda till min tilltänkta uppsats. I intervjuerna kommer jag bland annat att prata om den psykosociala hälsan hos barnen, hur ni arbetar kring detta i vardagen, lite kring kommunikationen på HVB-hemmet samt er samverkan (inom organisationen samt med andra organisationer).

Det är frivilligt att ställa upp på intervjun, och jag önskar ett gott samarbete. Är det någonting personen jag intervjuar inte tycker känns bra angående exempelvis sitt svar i intervjun är det bara att kontakta mig.

Stort tack på förhand!

Vänliga Hälsningar

Sofie Abramsson